

*"Vi har ligesom et
skæbnefællesskab..."*

Evaluering af deltageres udbytte af gruppebehandlingen i projekt:

Psykologisk gruppebehandling af voldtægtsofre i alderen 13 – 16 år

Af psykolog Birgit Bruun,
konsulent i UFC Børn og Unge

Indhold

Forord	3
Indledning	4
Læsevejledning	4
I Baggrund for projektet	5
II Formål med denne evaluering	6
III Det redigerede datamateriale	11
1. Interview med de unge	11
2. Interview med forældrene	28
3. Interview med terapeuterne	37
4. Interview med den sygeplejerske og gynækolog, der foretager visitationen.	46
IV Sammenfatning med gode råd og anbefalinger til rekvirenterne	50
Bilag	53

Forord

"Vi har ligesom et skæbnefællesskab" er en evaluering af deltagernes udbytte i projektet 'Psykologisk gruppebehandling af voldtægts ofre i alderen 13 – 16 år'. Evalueringen er foretaget af UFC Børn og Unge, som ønsker at takke Egmont Fonden for den nødvendige økonomiske støtte til at gennemføre evalueringen.

Emnet for denne evaluering er den alvorlige omstændighed, at der i Danmark hvert år er nogle unge piger under 18 år, der udsættes for voldtægt eller voldtægtsforsøg. Nogle af disse piger har i de sidste 4 år fået tilbudt gruppeterapeutisk behandling. Evalueringen sætter fokus på deltagernes udbytte af denne gruppebehandling.

Baggrundsmaterialet for den foreliggende evalueringsrapport er interviews af forskellige relevante nøglepersoner i projektet, ikke mindst de berørte unge og deres forældre.

UFC Børn og Unge takker de unge piger og deres forældre, der blev interviewet for, at de i en travl hverdag stillede op til interviews og delte deres refleksioner om gruppetilbuddet med UFC Børn og Unge. De tog sig tid til og brugte energi på at være i dialog om det gruppetilbud, de brugte eller havde brugt i forbindelse med det yderst ubehagelige overgreb, der havde været udsat for. De unges og forældrenes tilbagemeldinger og kompetente refleksioner har været il uvurderlig hjælp for UFC Børn og Unge ved udarbejdelsen af denne evalueringsrapport.

Det gode samarbejde om evalueringen med de professionelle, der har været omkring gruppebehandlingstilbuddet til de unge – ikke mindst de to terapeuter, der har været gennemgående personer i hele forløbet – har gjort evalueringsprocessen og udviklingen af evalueringen til en meget lærerig og spændende proces for UFC Børn og Unge, som vi gerne vil takke for.

Formålet med evalueringen er at udbrede kendskabet til det psykologiske gruppebehandlingstilbud for unge, der udsættes for voldtægt eller voldtægtsforsøg, et kendskab, der forhåbentlig kan styrke dialogen mellem relevante fagpersoner om nødvendigheden af fortsat at kunne tilbyde og udvikle relevante psykologiske gruppetilbud til de unge og deres forældre.

God læselyst!

Ida Flachs
Centersouschef

Indledning

Anledningen til denne evalueringsrapport er alvorlig, nemlig at der i Danmark hvert år er en del unge piger under 18 år, der udsættes for voldtægt eller voldtægtsforsøg. Hver eneste af disse overgreb er et for meget med større eller mindre skadevirkninger for den unge pige, dennes forældre, søskende og omgangskreds til følge.

Nogle af disse piger, som geografisk bor i hovedstadsområdet eller i periferien heraf, har i de sidste fire år ud over individuel terapi fået tilbudt gruppeterapeutisk behandling.

Behandlingen foregår på Rigshospitalets Center for Voldtægtsofre og tilbydes umiddelbart efter overgrebet, og så længe de har behov for (selv ønsker) det. De unge piger og deres forældre taler samstemmende overvejende positivt om tilbuddet, hvilket vil blive nærmere uddybet i afsnittene III og IV i denne evaluering.

At kunne yde relevant psykologisk behandling for de unge piger umiddelbart efter en voldtægt og på den rette måde er utvivlsomt med til at reducere nogle af skadevirkningerne både for den unge pige og hendes nære pårørende – og dermed er behandlingen også på længere sigt til gavn for samfundet.

Læsevejledning

Denne evalueringsrapport indeholder 4 dele.

- I. I første del beskrives baggrunden for projektet.
Herunder facts vedrørende gruppeterapiens forløb og rammer.
- II. I anden del følger en beskrivelse af formål, målgruppe, design, fokusområder og formidling af selve evalueringen.
- III. I tredje del analyseres det indsamlede datamateriale udledt af interviewene.
- IV. I fjerde del afsluttes evalueringen med en sammenfatning indeholdende gode råd, anbefalinger og pointer udledt af ovenstående.

Litteraturhenvisningerne forekommer undervejs i rapporten som noter. Bilagene sidst i rapporten omhandler udelukkende kopier af materialer, der er udarbejdet i forbindelse med afviklingen af interviewene.

I. Baggrund for projektet

Center for Voldtægtsofre på Rigshospitalet og Teamet for Seksuelt Misbrugte Børn udviklede i 2001 et fælles pilotprojekt på baggrund af modtagelse af et stort antal ganske unge piger under 17 år udsat for akut voldtægt eller voldtægtsforsøg. Pilotprojektet skulle afdække, hvorvidt *'modificeret gruppeanalyse'* var velegnet som behandlingsmetode for disse unge piger.

På baggrund af gode erfaringer med dette pilotprojekt har centrene ansøgt og fået midler fra Veluxfonden, Helsefonden og Det Kriminalpræventive Råd til et 4-årigt projekt (fra 2002 – 2006), der skal gå i dybden med en undersøgelse af særlige delområder. Herunder om

- 1) *"der er særlige aspekter ved gruppeterapeutisk indsats, der gør metoden specielt velegnet til behandling af unge voldtægtsofre", idet "det antages, at unge gennem den naturlige spejlingsproces i en gruppe på bedre måde end gennem individuel behandling kan bearbejde overgrebet og modvirke alvorlige udviklingsmæssige forstyrrelser som følge af overgrebet".*
- 2) *"betydningen af tidlig behandlingsmæssig indsats" idet "det antages, at en tidlig indsats kan have en profylaktisk effekt i forhold til udvikling af senskader og recidiv".*¹

Projektet er således stadig i gang, samtidig med at denne evaluering foretages af UFC Børn og Unge.

Gruppebehandlingen

Gruppebehandlingen foregår i lokaler i Enheden for Psykologi, Pædagogik og Socialrådgivning på Juliane Marie Centret på Rigshospitalet.

Terapeuterne – de to projektansvarlige - psykolog Birgitte Jørgensen og psykolog Annalise Rust - kommer fra henholdsvis Teamet for Seksuelt Misbrugte Børn og Center for Voldtægtsofre. Begge centre er støttet af Socialministeriet som en tværministeriel indsats til forebyggelse og udvikling af behandlingsmetoder for voldtægtsofre og seksuelt misbrugte børn, men er nu gjort permanente under H:S.²

På nuværende tidspunkt har der i alt været 37 gruppedeltagere ligeligt rekrutteret fra Center for Voldtægtsofre (de ældste på 15 – 16 år) og Teamet for Seksuelt Misbrugte Børn (de yngste på 13 – 14 år).

Gruppebehandlingen er i følge terapeuterne *"baseret på en modificeret gruppeanalytisk behandlingsmetode"*.

"Formen har været fri og åben samtale, hvor indholdet ud fra overordnede temaer relateret til det seksuelle overgreb har været bestemt af de enkelte medlemmer i gruppen".

¹ Citaterne er fra *Psykologisk gruppebehandling af Voldtægtsofre... Projektudvikling ved psykologerne Annalise Rust og Birgitte Jørgensen, s. 5*

² Begge centre er startet som forsøgsprojekter under Socialministeriet. Center for Voldtægtsofre fungerede som projekt i perioden 2000 – 2004 som et Nationalt Videns- og behandlingscenter. Teamet for Seksuelt Misbrugte var forsøgsprojekt i perioden 2001 – 2004.

Formålet med gruppebehandlingen er:

- en almengørelse af overgrebet
- genopbyggelse af personlig styring og kontrol
- modvirken af følelsen af isolation
- skabelse af muligheder for sociale relationer
- en belysning af særlige psykologiske mekanismer vedrørende seksuelle overgreb på unge
- en belysning af reaktioner på følgehændelser

Derudover ønsker terapeuterne følgende spørgsmål besvaret via projektet:

"Kan man ved hjælp af gruppebehandling forebygge følgevirkninger af voldtægt?"

- *"Hvordan kan den naturlige 'spejlingsproces' i gruppen anvendes terapeutisk?"*
- *"Er det muligt ved gruppebehandlingens rammer i særlig grad at bevidstgøre og arbejde med de unges grænsesætning?"*³

I de følgende afsnit vil der blive gjort nærmere rede for, hvorvidt og på hvilken måde målene er nået, og hvordan spørgsmålene er blevet besvaret gennem interviewene i denne evaluering.

³ Se Projektbeskrivelsen som i note 1

II Formål med denne evaluering

UFC Børn og Unge har, på baggrund af en række dialoger med de to psykologer Annalise Rust og Birgitte Jørgensen, påtaget sig at evaluere deltagernes oplevelse af gruppebehandling for voldtægtsofre i alderen 13 – 16 år. Målet med evalueringen er at indsamle data og videregive informationer og anbefalinger, som kan være et aktiv i den samlede vurdering af hele projektet og dets eventuelle videreførelse.

Formålet med evalueringen er

1. dels at vurdere gruppeterapiens egnethed til behandling af unge voldtægtsofre og
2. dels at afdække behovet for, hvilken støtte og behandling forældre eller andre nære pårørende til unge voldtægtsofre kan have i forbindelse med voldtægten.

Afgrænsning

Dele af projektet er tidligere beskrevet i artikler⁴ og vil fremtidigt blive formidlet via sådanne. En endelig samlet rapport vil blive udfærdiget af psykologerne Annalise Rust og Birgitte Jørgensen, når projektperioden er afsluttet i juni 2006. Derfor koncentrerer denne evalueringsrapport sig efter aftale med rekvisitionerne overvejende om deltagernes oplevelser og udbytte af gruppeterapien. Det betyder, at der er andre vigtige og betydningsfulde psykologiske temaer og indfaldsvinkler, som kunne have været medtaget som genstand for en ekstern evaluering i forhold til hele projektets formål og mål, men dette er fravalgt efter ovenstående aftale.

Målgruppe

Målgruppen for evalueringen er den bevilgende myndighed og andre, som i deres arbejde kommer i forbindelse med unge, der har været udsat for voldtægt. Dertil kommer studerende og forskere, der arbejder med voldtægtsproblematikker.

Evalueringsdesignet

Rekvirenten af denne evaluering er Rigshospitalets Center for Voldtægtsofre. Centret har ønsket en evaluering af hidtidige erfaringer med projektet, hvorfor informanterne overvejende er udvalgt blandt unge piger, der på nuværende tidspunkt har afsluttet den psykologiske gruppeterapi.

Evalueringen er foretaget på baggrund af kvalitative, semistrukturerede enkeltinterview (nærmere om de metodiske overvejelser bag det semistrukturerede interview sidst i dette afsnit).

⁴ Rust, A., Jørgensen, B. & Stage, I. (2003): Voldtægt – og hvad så? Ungdomsforskning. Unge og Kriminalitet, 1, s. 15-22
Center for Ungdomsforskning. Rust, A. (2005): Psykologisk Gruppebehandling af voldtægtsofre i alderen 13-16 år.
Rapport fra Center for Voldtægtsofre 2002, s. 19-23. www.centerforvoldtaegtsofre.dk
Rust, A. & Jørgensen, B. (2006): Psykologisk Gruppebehandling af voldtægtsofre i alderen 13-16 år i Mehlbye, J. & Hammershøj, A. (eds.) Seksuelle overgreb på børn og unge – en antologi
Ud over ovennævnte kan nedenstående reference også være relevant i denne sammenhæng:
Bryld, T., Haansbæk, T., Madsen, K.S., Rust, A., Sidenius, K. & Strange, M. (2004): I lyst og vold – om unge og voldtægt, København, Gyldendal

Der er flere grunde til UFC' Børn og Unges valg af udelukkende enkeltinterview og hermed fravalg af fokusgruppeinterview:

1. respekten for den enkelte unges helt egne udsagn, oplevelser og erfaringer med gruppeterapien
2. de unge piger har gået i terapiforløbet på forskellige tidspunkter, og kender derfor ikke nødvendigvis hinanden
3. de interviewede forældre kender slet ikke hinanden
4. de øvrige fokusgrupper indeholder 'kun' to informanter hver.

Der er i løbet af vinteren 2005/2006 udført 23 enkeltinterview i alt. 13 med repræsentanter fra deltagerne af gruppeterapiforløbet, samt 6 af deltagernes forældre, heraf to hold forældrepar.

Derudover er de to terapeuter (psykologerne), samt de to visitatorer (en læge og en sygeplejerske fra Center for Voldtægts ofre) blevet interviewet.

Rigshospitalet har været ansvarlig for at tage kontakt til informanterne, samt for at sikre deres deltagelse i evalueringen. Dette er foregået via et brev, der er sendt ud til de piger, der har modtaget tilbuddet om gruppeterapi på Rigshospitalet.⁵

De piger, der har svaret positivt tilbage til Rigshospitalet, har efterfølgende formidlet tilsagn samt forældreaccept til UFC Børn og Unge, som herefter har stået for den videre kontakt til deltagerne i evalueringen. Det har været muligt at få interviewet 13 piger i alt ud af de oprindeligt ønskede 16.⁶

Dette udelukker naturligvis, at der indgår interviews med piger, der ikke har haft resurser eller lyst til at lade sig interviewe om gruppetilbuddet.

De unge piger repræsenterer de to alderskategorier:

- 6 var 13 -14 årige og
- 7 var 15 -16 årige, da de modtog gruppebehandlingen.

Derudover indgår der et tidskriterium i kategorierne, således at der er interviewet:

- 2 unge, der er i aktuel behandling,
- 4 unge, der har afsluttet behandlingen for 1 år siden
- 4 unge der har afsluttet behandlingen for 2 år siden og
- 3 unge, der har afsluttet behandlingen for 3 år siden.

UFC Børn og Unge har været i telefonisk kontakt med hver eneste ung, inden et efterfølgende brev med en interviewaftale er sendt hjem.

Telefonkontakten er gennemført:

- dels for at sikre, at den unge var indforstået med at blive interviewet og
- dels for at klargøre for de unge, at interviewene udelukkende vedrørte gruppetrapiforløbet og ikke overgrebet, som de unge har bearbejdet sammen med terapeuterne.

⁵ Kopi af brev fra Rigshospitalet vedlagt som bilag

⁶ Kopi af brev fra UFC Børn og unge vedlagt som bilag

Efter denne afklarende telefonsamtale med hver enkelt ung og dennes forældre i de tilfælde, hvor enten den unge stadig er under 18 år, og/eller forældrene også har givet tilsagn om at deltage, aftales et tidspunkt for interviewet. Hvor både ung og forældre har sagt ja til at deltage, har vi lagt interviewene samtidig, hvis det har været ønsket. Alle tiderne er fundet ud fra deltagernes ønsker og muligheder for at kunne komme til stede.

Hvis der har været transportudgifter forbundet med at deltage, er disse blevet dækket af UFC Børn og Unge. Alle deltagere har herefter fået et personligt brev sendt hjem med angivelse af det aftalte interviewtidspunkt.

Interviewene er hovedsageligt foregået i UFC Børn og Unges lokaler på Vesterbrogade. Undtaget herfor er interviewene med de to visitatorer, som er foregået på Rigshospitalet, samt fire interview med unge piger og et med en mor, som alle fem er foregået pr. telefon af praktiske grunde (langtidssygemelding, stor transportafstand m.v.).

Vi har overvejende lagt interviewene sidst på dagen eller først på aftenen, hvor der har været 'ro i huset' – i et ellers travlt og 'uroligt' kontor med mange ansatte. Interviewene har alle varet mellem ¾ og 1 time, og de er udført i løbet af november og december 2005, samt i januar 2006 af Ida Flachs centersouschef og af psykolog Birgit Bruun konsulent i UFC Børn og Unge.

De metodiske overvejelser vedrørende anvendelsen af 'det semistrukturerede interview' til denne evaluering har været at skabe *'en samtale for to personer der kan flyde frit i en åben og tillidsfuld atmosfære'*, netop på grund af det alvorlige og sårbare indhold, fokusgrupperne skal interviewes om.

Spørgsmålene er udformet som åbne, men dog fokuserede spørgsmål. Intervieweren skal i denne interviewform *'lytte aktivt'*, det vil sige sikre feedback på det sagte og opfordre til eksempler, forklaring og uddybning, da evalueringen skal indeholde fortolkninger af og konklusioner på, hvad de interviewede har oplevet og erfaret.⁷

Etik i forbindelse med interviewene

Inden hvert interview er der gjort grundigt rede for konteksten. Det er gjort klart for de unge piger og deres forældre, at evalueringen er iværksat for at finde ud af, om gruppebehandling er et relevant tilbud for piger, der har været udsat for voldtægt eller voldtægtsforsøg, og for at undersøge om indsatsen kan blive bedre.

Deltagerne er informerede om, at det ud over UFC Børn og Unge kun er terapeuterne, der får adgang til det indsamlede materiale - båndoptagelser og skriftlige notater – og at alt bliver anonymiseret i rapporten, så den enkelte ikke kan genkendes. De er også orienterede om, hvilke andre grupper og hvor mange, der ud over dem selv deltager i evalueringen.

Inden de konkrete spørgsmål fra interviewguiden er stillet, er det endnu en gang blevet understreget, at de unge piger og deres forældre skal interviewes om gruppebehandlingen og effekterne af denne og ikke om selve overgrebet.

UFC Børn og Unge har overfor informanterne udtrykt respekt og anerkendelse over for, at de vil bruge tid og kræfter på disse interview.

Samtidig er UFC børn og Unge opmærksomme på, om der er noget, der bliver for svært at tale om, og det understreges både inden og undervejs i interviewet, at både ung pige og forældre er velkomne til at sige fra, hvis der er noget, man ikke vil tale om, eller at man fortryder sin deltagelse i evalueringen.

Det at blive interviewet om et behandlingsforløb efter et seksuelt overgreb, kan være meget ømtåleligt for både de unge piger og deres forældre. Ubehagelige min-

⁷ Der henvises i øvrigt til 'Radnor, Hillory: At forske i pædagogisk praksis – fortolkende forskning, Videnssskabelse Klim 2005, især kap. 4 og 5

der og oplevelser fra og umiddelbart efter overgrebet kan blive reaktiveret, og det kan resultere i endnu en periode med 'at have det dårligt' psykisk efterfølgende. Deltagerne var dog alle klar til at medvirke, uagtet at dårlige minder og ubehagelige følelser kunne blive påkaldt.

En af de unge piger udtrykte endda direkte, at hun *"blev stærkere hver gang, hun fortalte nogen om, hvordan hun havde det og levede sit liv nu"*.

Fokusområder i interviewene

For at opfylde evalueringens to hovedformål samarbejdede rekvirenterne og UFC Børn og Unge om at udstikke en række fokusområder, som interviewene skulle afdekke:

1. Fokusområder hos de unge:

- a. oplevelse af selve gruppeterapiforløbet
- b. reaktioner og eget syn på voldtægt – før og efter
- c. syn på omverdens reaktioner – familie, venner m.v.
- d. behov og hverdag nu

2. Fokusområder hos forældrene:

- a. oplevelse af gruppeterapiforløbet
- b. reaktioner og syn på voldtægt – før og efter
- c. oplevelser af det professionelle system
- d. oplevelser af den unges behov
- e. forældrenes behov og hverdag nu

3. Fokusområdet hos terapeuterne:

- a. syn på gruppeterapiens effekt
- b. syn på voldtægt og behandling
- c. oplevelse af egen rolle
- d. syn på de unge og forældrene
- e. erfaringer med det overordnede samarbejde mellem de forskellige professionelle instanser – læger, politi, sociale myndigheder, retsvæsenet etc.

4. Fokusområder hos visitationen

- a. oplevelse af egen rolle
- b. syn på visitationskriterier og vurderingsgrundlaget
- c. oplevelse af kommunikation med de unge og forældrene
- d. betingelser der skal være opfyldt for, at de kan foretage en tilfredsstillende visitation
- e. erfaringer med det overordnede samarbejde mellem terapeuterne, politi, sociale myndigheder etc.
- f. syn på voldtægt

Formidlingen

UFC børn og unge har forpligtet sig til at aflevere nærværende evalueringsrapport indeholdende en sammenfatning med gode råd, pointer og anbefalinger i forhold til eventuel videreførelse af projektet. Rekvirenterne vil få adgang til det indsamlede datamateriale til videre psykologisk analytisk bearbejdning under forudsætning af, at der i alle tilfælde kildehenvises til UFC Børn og Unge.

III Det redigerede datamateriale

Med baggrund i interviewguiden og de angivne fokusområder for interviewene analyseres det indsamlede datamateriale i redigeret form.

Spørgsmålene fra interviewguiden er herunder fremhævet med kursiv og fed skrift. Svarene fra de interviewede er fremhævet med kursiv og i citationstegn.

Interviewene er bearbejdet på den måde, at alle båndudskrifterne er sammenholdt med de nedskrevne notater for hvert enkelt interview (i de tilfælde, hvor der både foreligger båndoptagelser og notater på interviewet. I de øvrige foreligger der udførlige notater fra interviewene.)

Hvor informanterne svarer sammenfaldende eller nogenlunde ensartet på de stillede spørgsmål, har UFC Børn og Unge trukket hovedsynspunkterne frem og fremlagt disse. Hvor der har været udtrykt særstandpunkter eller helt nye synspunkter, er disse overvejende fremført 'med informantens egne ord'.

Derudover er afsnittet krydret med direkte citater fra en del af de interviewede, hvor dette er fundet brugbart i forhold til understregning eller nuanceringen af synspunkterne.

1. Interviews med de unge

Indledning

Alle interviewene med de unge er startet med en præsentation af UFC Børn og Unge og af intervieweren, samt en yderligere præcisering af formålet med evalueringen af gruppeterapien på Rigshospitalet, herunder en understregning af de forhold, der er gjort rede for i afsnittet ovenfor vedrørende etikken.

De fleste af pigerne har uopfordret selv fortalt mere eller mindre om det overgreb, de har været udsat for og for at tage deres behov for at tale herom alvorligt, har vi valgt at lytte til disse beretninger, selvom de ikke er i fokus som genstand for denne evaluering.

Dernæst har det første spørgsmål til alle været

"Hvad skal vi kalde det, du har været udsat for?"

for at sikre, at UFC Børn og Unge bruger de 'rigtige ord' i respekt for den interviewedes følelser og holdninger.

Til det svarer de unge piger noget forskelligt. De fleste svarer 'voldtægten', nogle få siger 'det', et par stykker siger 'overgrebet' og en enkelt 'misbrug'.

En af pigerne siger:

"Jeg havde svært ved at tænke på det som 'voldtægt' eller sige ordet, da jeg startede i gruppen, men efterhånden fik jeg lært at sige det, efter at have hørt flere af de andre tale om det på den måde og sige det højt i gruppen."

Det har været svært for de fleste af pigerne 'bare' at bruge det stærke følelsesladede ord 'voldtægt', om det de har været udsat for. Strafferetsligt er det ordene 'voldtægt' og 'voldtægtsforsøg', der er de rette benævnelser for overgrebet, men det har utvivlsomt en så belastende kulturel og semantisk betydning, at der for flere af pigerne skulle 'arbejdes' meget med denne problemstilling, inden de kunne tage ordet i deres mund. Få af pigerne er dog aldrig nået til at kunne gøre dette selv efter længere tids behandling.

Pigerne har været udsat for vidt forskellige typer af seksuelle overgreb. Lige fra 'anden kønslig omgang' over voldtægtsforsøg til grov voldtægt med yderligere vold til følge. For nogle af pigernes vedkommende var krænkeren helt fremmed og ukendt, mens han for andre har været en (mand) fra bekendtskabskredsen. Nogle af krænkerne har været ganske unge drenge.

I nogle af tilfældene har der været alkohol blandet ind i overgrebet - det være sig hos både pigen selv og/eller krænkeren - i andre tilfælde slet ikke.

Gruppeterapien

Gruppeterapien er en 'åben gruppe' med deltagelse af de unge piger, der aktuelt har fået tilbuddet, og som har sagt ja til at gå i gruppen. Gruppen mødes onsdag eftermiddag hver 14. dag på 'Annalises kontor' på Rigshospitalet, og den varer to timer pr. gang med en pause på ca. 15 min. midtvejs. Ud over pigerne deltager de to terapeuter og en observatør, en studerende, der som en 'flue på væggen' kun tager notater. I en periode har der været en tredje psykolog tilknyttet som barselsvikar for en af 'de faste' terapeuter.

"Hvem deltager i forløbene?"

Spørgsmålet er stillet til alle for dels at finde ud af, hvor mange, der rent faktisk deltog i den periode den enkelte unge selv var med, og hvordan den enkelte unge pige oplevede de andre gruppedeltagere i forhold til sig selv.

Efter de unge pigers svar har der deltaget et sted mellem 3 og 8-9 i løbet af gruppeterapien. Aldersgruppen har været mellem 13 og 17 år i følge pigerne. I enkelte perioder har aldersspredningen været mindre, hvor pigerne har været mellem 14 og 16 år.

Ingen af pigerne har udtrykt, at aldersspredningen har været for stor.

"Hvor ofte mødtes I?"

Spørgsmålet er stillet for at få indtryk af, hvorvidt intervallet på 14 dage er hensigtsmæssigt.

De fleste af pigerne er tilfredse med, at der går 14 dage mellem hver gang.

Nogle af dem svarede faktisk 'hver uge', men da en del af dem også modtog individuelt terapi i de modsatte uger, har de faktisk været af sted til terapi en gang om ugen.

En enkelte af pigerne udtrykker direkte, at det var for sjældent, og at hun godt kunne tænke sig, at det var hver onsdag.

Nogle få synes, at 'det var vist en gang om måneden', men da ikke alle pigerne mødte op hver gang, kan der på denne måde sagtens have været individuelle intervaller, mellem de gange den enkelte deltog.

"Hvor foregik gruppeforløbet?"

Det er relevant at undersøge, hvorvidt terapien foregår i hensigtsmæssige rammer.

Alle pigerne har udtrykt tilfredshed med både sted og lokale.

"Det er o.k. med Rigshospitalet, nu jeg er vant til at komme der", siger en af de piger, som også gik til individuel terapi samme sted.

"Vi sidder på Annalises kontor, det er hyggeligt nok, men når vi er mange (mere end 6 piger samt 'de voksne') er her lidt trængt."

"Det er meget hyggeligt, og der står både te og kage til os, når vi kommer."

"Hvor længe varede hvert gruppeforløb?"

De fleste af pigerne var tilfreds med de to timer inklusiv en mindre pause.

En pige synes at huske, at "det varede vist lidt mere end en time".

"Tiden gik hurtigt. Det var hyggeligt – også med psykologerne".

Et par stykker udtrykte, at 'det var i hvert fald ikke for lang tid' og en tilføjede:

"Vi nåede ikke altid, at alle fik tid nok i 'runden rundt'. Det var især de gange, når vi var mange."

(Hvilket blev uddybet til at være mere end 6).

Evaluators analyse og vurdering

De ydre rammer for gruppeterapien som sted, tid, interval, antal deltagere, samt aldersspredningen i pigegruppen er tilsyneladende i orden, som det ser ud og giver ikke anledning til forslag om ændringer fra evaluators side. Måske er en gruppestørrelse på mere end 6-7 ikke så hensigtsmæssig, hvis alle skal nå at 'komme til' inden for de afsatte to timer.

Terapeuternes rolle

"Hvordan fandt I ud af, hvad der skulle tales om fra gang til gang?"

"Hvem bestemte?"

Terapeuterne ønsker naturligvis at finde ud af, hvorvidt de styrer eller bestemmer for lidt, for meget eller tilpas.

På ovenstående spørgsmål svarer de fleste af pigerne, at *det er dem selv, der bestemmer, hvad de vil snakke om, og at gruppetilbuddet er organiseret som 'en runde', hvor man får ordet efter tur.*

En enkelt af pigerne mente dog, at

"Terapeuterne havde deres eget tema, som vi så uddybede."

Andre udtrykker:

"Man må selv bestemme, hvor lidt eller hvor meget man vil sige."

"Man må spørge hinanden om alt, men man bestemmer selv, hvad man vil svare på".

"Meningen med at være her er jo, at man fortæller hinanden om, hvad man har været udsat for. På den måde hjælper man både sig selv med at

sige det højt, og de andre piger med at høre, at de ikke er de eneste, der har været udsat for noget så grufuldt."

"Der var ikke så strukturerede temaer, men vi talte om det, der optog os".

Dvs. at der er forventninger om, at man både 'deler ud' af sine egne oplevelser og erfaringer, og bidrager med at forholde sig aktivt til de andres, hvilket ikke har været helt let for dem alle.

"Det var svært i starten. Der var pinlig tavshed."

"Det var ikke så godt, de par gange, de glemte 'runden'. Det var, når en af pigerne fra starten kom til at tale om noget, der optog os alle sammen, og der så ikke var tid til, at vi nåede hele vejen rundt. De gange havde jeg det ikke så godt bagefter, for jeg fik ikke sagt ret meget."

**"Var der nogle spilleregler / aftaler for gruppeterapien?"
"Hvem bestemte dem?"**

Fra terapeuternes side er der klart nogle mere eller mindre eksplicitte 'regler', der gælder for deltagerne i forløbet.

De handler om:

- At give besked – eller ringe, hvis man bliver forsinket eller ikke kommer en gang.
- Ingen må være alene i pausen.
- Alle må spørge alle om alting, men man bestemmer selv, hvad man vil svare på.
- Alle skal (have mulighed for at) sige noget hver gang.

"Vi skal have slukket vores mobiler, og så må man ikke snakke med en anden, når der er en 'der har ordet'. Det er fornuftigt, at vi skal lære at lytte til hinanden."

Kun få af pigerne, huskede alle 'reglerne', men ingen var utilfredse med dem.

"De lå der fra starten af, så mon ikke det var nogen, terapeuterne havde lavet sammen med de første piger, der gik i gruppen, og som vi andre så kunne overtage?"

Tværtimod udtrykte flere af pigerne, at 'det var gode regler, fordi vi skulle tage hensyn til hinanden'.

"Terapeuterne 'blandede' sig mest,

"når vi ikke selv kunne finde ud af at tale sammen eller komme videre."

En af pigerne gav udtryk for, at hun synes, det svært at sige noget, når en bestemt pige, var der:

"Hun fyldte og bestemte for meget. Men da vi sagde det højt, hjalp psykologerne os med at styre samtalen, så vi kunne komme videre".

En enkelt pige huskede "... ingen regler, men vi fik forklaret, at det var bedst at være åben og ærlig."

"Hvordan oplevede du terapeuterne i forløbet?"
"I hvilken sammenhæng oplevede du dem mest hjælpsomme i forhold til din situation?"

Langt de fleste af pigerne udtrykker på forskellig vis, at terapeuternes rolle i gruppeterapien er 'afdæmpet', dvs. mere faciliterende for processen end egentlig inter-
venerende.

"De sagde ikke ret meget, det var mest os selv, der skulle tale med hinanden".

"De klarede det helt fint, så der er ikke noget at klage over".

Flere af pigerne udtrykte tilfredshed med, at terapeuterne mest var der for

*"at få snakken i gang på en ordentlig måde" og
"hjælpe os, når vi ikke kunne komme videre", og så
"sørge for pauserne".*

"De var meget søde og hjælpsomme også uden for gruppeforløbet. Vi kunne ringe og tale med dem individuelt." Denne pige "har ellers dårlige erfaringer med psykologer."

"De var gode begge to, men den ene forstod sig bedre på unge."

"De er gode til at 'hive fat i én' på den rigtige måde, hvis man føler, at det hele er lige meget."

"Hvilke forskelle lagde du især mærke til hos terapeuterne?"

Pigerne kender de to terapeuter forskelligt i forhold til, hvorfra de er visiteret til gruppeforløbet.

'De yngste' kender Birgitte Jørgensen fra 'Teamet for Seksuelt Misbrugte Børn', hvor starten af deres forløb har sit udspring, mens 'de ældre' kender Annalise Rust fra 'Center for Voldtægts ofre', hvor flere af dem samtidig går i individuel terapi hos hende.

Hvorvidt de to terapeuter har forskellige roller under gruppeterapien, er der kun få af pigerne, der er kommet ind på under interviewet.

"De skiftes vist til at være lyttende og aktiv fra gang til gang".

"Den ene sagde ikke så meget, og det var fint nok. Én talte og én lyttede."

Flere af pigerne kunne ikke huske navnet på 'den anden terapeut' (end hende de kendte i forvejen), og nogle af dem kunne ikke helt huske, om der havde været to eller tre terapeuter under gruppesessionerne.

Dette kan muligvis forklares ved, at der dels har været en vikar inde i en periode, mens Birgitte Jørgensen var på barsel, og dels at der også i perioder har været en studerende med som observatør, 'som flue på væggen'.

"Har du lyst til at give terapeuterne nogle gode råd i forhold til fremtidige forløb?"

Flere af pigerne havde ikke noget svar til dette spørgsmål.

En del af pigerne udtrykker, at de er meget tilfredse med forløbet, og at der ikke skal laves om på den måde, terapeuterne er eller har fordelt roller på.

"Det skal blive ved, som det plejer", "stor ros til terapeuterne" og "de gjorde, hvad de skulle".

"Jeg har været så glad for det hele. Den første gang skulle de måske have sat noget i gang, når alle var tavse, men måske var det også o.k.?"

"Det er vigtigt at fordybe sig i det, vi er optagede af"

En pige gav udtryk for, at hun:

"godt kunne tænke sig et længere forløb", og en anden at:

"Terapeuterne skulle bruge mere energi på at kontakte dem, der ikke kom, dvs. ringe og spørge, om der var noget galt".

Med hensyn til 'det længere forløb' er det lidt svært at vide, hvad det dækker over, når pigerne selv bestemmer, hvornår de stopper forløbet.

"De skal huske at sørge for, at vi når 'runden rundt' hver gang."

Evaluators analyse og vurdering

Der er ingen tvivl om, at de unge piger har stor tillid til de to terapeuter, der forestår gruppeforløbet. Pigerne accepterer fuldt ud, de regler der er, og synes de er meningsfulde.

Terapeuterne kunne overveje at gøre 'kontrakten' for deltagelse i gruppeterapien tydeligere for pigerne. Det vil sige jævnligt tale åbent om de 'regler' der er, hvordan der bliver fulgt op på, de piger der ikke kommer, om terapeuterne har forskellige 'roller' og opgaver' og sikre, at 'runden' nås hver gang. Det er særlig vigtigt, at være opmærksom på disse forhold regelmæssigt, da der jævnligt er udskiftning af piger i gruppen, når nye kommer til, og gamle holder op. Endelig bør det overvejes, hvordan afslutningen for en piges forløbs ophør gøres bedst muligt – både for hende selv og for de piger, der forbliver i gruppen.

Gruppens sammensætning og funktion

**"Hvordan var det at være i gruppen?
Er der noget særligt, du vil sige om gruppen?"**

Det er ret 'tilfældigt', hvilke piger, der på et givent tidspunkt går i gruppen. De fleste af pigerne har fået tilbuddet om gruppeterapien umiddelbart efter, de har været udsat for overgrebet. Derfor afspejler gruppesammensætningen udelukkende, hvem der aktuelt har fået tilbuddet og sagt ja til at deltage. Det eneste pigerne i gruppen har til fælles, når de kommer, er netop voldtægten eller voldtægtsforsøget, som er foregået inden for den samme afgrænsede tidsperiode på op til et år.

Dog kom en enkelt af de interviewede piger først i gang med gruppeterapien mere end to år efter overgrebet, da hun først på dette tidspunkt fik kendskab til muligheden for dette tilbud.

Det overvejende svar på dette spørgsmål er, at pigerne synes, at det var rart at være i gruppen, de kunne godt lide at komme, og at de godt kunne lide de andre piger.

En siger ligefrem:

"Det var hyggeligt at komme der".

"Jeg blev modtaget 'som en engel'".

"Jeg var meget meget glad for at være i gruppen".

"Vi talte godt sammen også i pauserne"

En af pigerne fortæller om to piger *"der ikke kunne fordrage hinanden"*, og en anden om en pige *"der tog ordet for meget, så jeg gad ikke selv snakke, når hun var der"*.

En pige fortæller om en anden pige, der *"giver øjne"* til andre.

En pige snakker om gruppen som en *"venindegruppe"*, og om *"at hun stadig har kontakt med en af pigerne fra gruppen, selv om det er mere end et par år siden, vi gik i gruppen sammen"*.

"Hvis nogen af pigerne – et par af dem – lige skal noget andet, for eksempel til fodbold, og så bare bliver væk en eller flere gange, så føler jeg mig provokeret af, at de ikke tager det så alvorligt og derfor ikke er til at stole på."

Evaluators analyse og vurdering

Pigerne oplever ikke, at der foregår en egentlig visitation til tilbuddet i forholdt til, hvem der i forvejen går i gruppen. På denne måde er gruppen af piger hele tiden meget forskellig både med hensyn til alder, erfaring og personlighed. Derfor kan det naturligvis ikke undgås, at to eller flere af pigernes forskellige personligheder kan 'støde sammen'.

Psykologerne har derfor hele tiden også en opgave med at få disse forskelligheder hos pigerne inddraget i terapien på en konstruktiv måde, da konceptet med 'løbende optag i gruppen' ikke gør det muligt at sammensætte gruppen på anden vis.

"Kan du huske nogen af de stemninger, der var under terapiforløbene i gruppen – og hos dig selv?"

Pigerne fortæller næsten samstemmende, at det var befriende og en stor lettelse i gruppen at kunne fortælle om det, man havde været udsat for til andre, der har været i samme eller næsten samme situation som en selv.

"Det var første gang, jeg kunne fortælle nogen om det, som selv vidste, hvad det var, og hvordan jeg havde det".

"Endelig var der nogen, der var rigtig interesseret i, hvad der var sket, og hvordan jeg havde det".

"Vi var glade for at kunne hjælpe hinanden (med at lytte og vide, hvad den anden mente....)"

Samtidig giver flere af pigerne udtryk for, at det var *'både trist og hårdt'* at høre de andres oplevelser. Og at alle havde været *'kede af det'* på et tidspunkt.

Som en af pigerne udtrykker det:

"Det var både sørgeligt – og spændende at høre de andre piger fortælle om, hvad de havde været udsat for".

"Det var lidt forskelligt, hvornår vi græd. Det hjalp, når terapeuterne spurgte om, hvorfor vi græd."

Flere af pigerne gav udtryk for en følelse af, at det de selv havde været udsat for

".. ikke havde været helt så slemt i forhold til nogen af de andre pigers oplevelser".

"Min var ikke en 'rigtig' voldtægt i forhold til ...'s"

**"Hvordan blev det besluttet, du skulle i gruppeterapi?"
" Hvordan valgte du det?"**

Pigerne svarede næsten samstemmende, at de selv valgte at gå i gruppeterapi. Flere af dem dog i samråd med den ene eller begge forældrene.

Nogle af pigerne fik tilbuddet om gruppeterapien med det samme af 'visitationen' eller psykologen på Rigshospitalet i forbindelse med undersøgelsen umiddelbart efter voldtægten.

Et par af pigerne fik tilbuddet om at gå i gruppen i forbindelse med den individuelle terapi, som de først gik til. Flere af pigerne tog imod begge tilbud.

"Min mor havde talt med en psykolog, og hun sagde, at jeg skulle give det en chance."

En pige hørte om tilbuddet fra politiet i (en by uden for København), og en anden fra advokat og psykolog på (et andet amts) sygehus. Hun *"blev rådet til at være sammen med nogen, der havde prøvet det samme."*

En enkelt pige – som bor uden for Københavns amt - fik først kendskab til tilbuddet, efter at hun noget senere – en måneds tid efter voldtægten - kom på Rigshospitalet og fik hjælp der.

Fælles for næsten alle de interviewede er, at de ikke var i tvivl om, at de ville tage imod gruppeterapien, da de fik den tilbudt.

De ældste (første) af pigerne var typisk startet i individuel terapi hos Annalise Rust, da muligheden for gruppetilbuddet blev en realitet. Herefter fortsatte en del af disse piger typisk både med individuel terapi og gruppeterapi i en periode samtidig.

En af pigerne ville ikke selv i terapi (hverken individuelt eller i gruppe) eller overhovedet snakke om voldtægten til nogen i starten.

"Mine forældre 'pressede mig', og sagde sammen med psykologen, at det ville være godt for mig. Og så startede jeg, og det var godt..."

**"Nævn nogle emner, som du synes har været gode for dig
at tale om i gruppen."**

Gruppeseancerne har ifølge pigerne typisk været bygget op som 'en runde', hvor alle hver gang skulle sige noget om, hvad der nu mest optog og fyldte dem, og hvordan de havde det.

'De nye' har haft mulighed for at høre, 'de gamle' fortælle om deres oplevelser, følelser og tanker, før de selv har 'været på'.

Men pigerne udtrykker samstemmende, at det klart er meningen med at gå i gruppen, at alle 'lærer at kunne' fortælle om deres voldtægt til de andre og kunne lytte på de andres fortællinger om deres oplevelser.

Og at 'helingen' netop sker gennem denne narrative proces, hvor man skiftevis fortæller og får kommentarer til sin (hele tiden lidt ændrede) historie, og lytter til og kommenterer de andres erfaringer (historier). ⁸

"Af gode emner var at kunne tale om retssagen, men især om hvordan jeg skulle klare mig i skolen. Hvordan jeg skulle klare en hel hverdag uden at blive ked af det og måtte gå hjem. Jeg har haft hjemmeundervisning i 3 måneder og måttet skifte skole og gå en klasse om efter 'det'. Lærerne gjorde det værre for mig – de tog ikke hensyn på den gamle skole, selvom de godt vidste, hvad der var sket".

"Det har været godt for mig, at kunne gentage min historie så mange gange i gruppen, at jeg også kunne fortælle andre om den uden for gruppen".

"Det var så godt for mig, når de fik mig til at tænke tilbage på, hvordan jeg havde det, før det skete. Hvad jeg kunne og turde den gang - f.eks. har jeg aldrig været bange for at gå alene i mørke tidligere – jeg kunne så arbejde med at tro på, at jeg ville få det sådan igen."

"Man fortalte først sin historie, når man var parat til det. Der var en, der turde fortælle meget med det samme, ellers havde det nok været svært."

'At føle sig forkert', 'at have skyldfølelse', 'at skamme sig' overfor sig selv, forældre, søskende, familie og venner er temaer som de fleste piger nævner, som har fyldt meget hos dem selv, og som har været rigtig gode selv at tale om og høre de andre i gruppen have det på samme eller lignende måde med.

"Jeg troede, jeg var den eneste, der havde det så skidt, men – og så ved jeg ikke om det er godt eller dårligt – jeg opdagede i gruppen, at flere af de andre havde det lige så dårligt."

"Det vigtigste for mig har været, at dele skyldfølelsen med de andre."

"Det var i gruppen, jeg forstod, at jeg ikke kunne have gjort noget andet, end det jeg gjorde."

"Jeg fik det bedre for hver gang, jeg kom i gruppen. Det var godt med hjælpen der."

Flere af pigerne udtrykker, at gruppen har været rigtig god til at få råd og hjælp om, hvordan og hvor meget de kunne tale med deres forældre om voldtægten.

Forældrene bliver forståeligt nok meget chokerede og rystede, når deres unge datter udsættes for noget så groft som voldtægtsforsøg eller voldtægt.

⁸ En yderligere redegørelse for og diskussion af det teoretiske grundlag for gruppeterapien er uden for rammen af denne evaluering, men kan læses i de tidligere nævnte og fremtidige artikler i note 4.

En del af pigerne har oveni behovet for hjælp til sig selv også stor opmærksomhed på forældrenes (mest mors) behov for at få hjælp til at bearbejde og komme videre efter det traume, der er overgået deres datter. Flere af pigerne taler derfor ikke meget med deres forældre om, hvordan de selv har det, når de har det skidt for at skåne forældrene for yderligere sorger og bekymringer.

Så ud over at bære på deres egen vrede og sorg, bærer pigerne også på den byrde, at de har forvoldt deres forældre sorg – uden at kunne hjælpe dem med at få den bearbejdet.

"Der skulle også være et gruppetilbud til forældrene. Det ville hjælpe mig mere, hvis jeg vidste, at min mor også kunne få hjælp".

"Har der været emner, der har været svære at tale om i gruppen?"

De fleste af pigerne udtrykker, at de havde svært ved at fortælle om selve overgrebet, da de startede i gruppen.

"Det var svært at tale om det, uden jeg kom til at græde hele tiden."

"Det var svært, når vi havde diskussioner om, hvem der har været udsat for fuldbyrdet voldtægt."

"Det var svært, når vi talte om 'hvis skyld'."

"Hvordan har det været at møde andre, der har været udsat for overgreb?"

Pigerne udtrykker samstemmende, at det var godt at være sammen med nogen, der 'har oplevet det samme' og 'det var rart at have noget til fælles'.

"Det var underligt - jeg troede, at jeg var den eneste, der havde det sådan, og at det var sket for, og at jeg var underlig. Og så var de andre helt almindelige – så det er jeg nok også..."

*"Det var rigtig – rigtig godt. **Vi har ligesom et skæbnefællesskab**",* som en pige siger.

"Det er rart, at jeg ikke er den eneste med 'en pil over hovedet' ", siger en anden.

"Det var sjovt og anderledes. Jeg havde gjort mig mange tanker inden. Jeg blev overrasket over, hvor godt vi talte sammen."

"Det har været skønt – og rart at være sammen med nogen, man kunne tale med det om uden at have dårlig samvittighed."

"Hvordan påvirkede det dit udbytte af gruppen, at de andre piger også har været udsat for overgreb?"

Flere af pigerne udtrykker på den ene side, at det hjælper med at få egne oplevelser sat i perspektiv ved at være i gruppe med nogen, der har været udsat for tilsvarende overgreb. Men på den anden side også at det er hård kost at høre om de andres barske oplevelser.

"Det er rart at have det tilfælles, og jeg er blevet bedste veninde med en i gruppen."

"Det er godt for mig at kunne drage paralleller."

Men som en pige også udtrykker:

"Det tager hårdt på mig at høre de andres historier."

"Det er forfærdeligt at tænke på, hvor mange der har været udsat for ekstremt skræmmende ting", siger en af pigerne.

Evaluators analyse og vurdering

Det er som nævnt 'tilfældigt', hvilke piger der går i gruppen samtidig. Gruppedeltagerne har *ikke* valgt hinanden, og de må derfor alle acceptere at gå i terapi sammen med de piger, der går samtidig med dem selv uanset forskelligheder i alder, baggrund samt karakteren af overgrebet.

Det kan naturligvis ikke undgås, at nogle af pigernes personligheder støder sammen, og et par af de interviewede piger udtrykker dog også 'utilfredshed' med enkelte andre af gruppens medlemmers adfærd. Terapeuterne har udover de øvrige opgaver også en opgave med at få udviklet tolerance overfor gruppemedlemmernes forskelligheder. Og det vil være flot, hvis disse forskelligheder kunne komme til at fremtræde som resurser i gruppen.

Når dette er sagt, udtrykkes overvejende en stor forståelse og respekt for de andre unge piger og deres oplevelser og erfaringer i interviewene med pigerne. De fleste føler og udtrykker omsorg for hinanden, og vil gerne hjælpe de andre til at få det bedre med deres overgreb og følgevirkningerne heraf, samtidig med, at de arbejder med og håber på at få det bedre selv.

Overgrebet

**"Hvad tænkte du om overgrebet, inden du startede i gruppeforløbet?
Har du lyst til at sætte ord på de følelser, du havde dengang?"**

De fleste af pigerne kunne let huske og sondre mellem de følelser og tanker de havde inden, under og efter gruppeforløbet.

På forskellig vis gav de udtryk for, at de inden gruppeterapien havde *'følt sig forkert', 'ikke kunne være i rum med andre', 'føjte mig alene', ingen forstod mig', 'jeg lukkede rigtig meget af'.*

Flere af dem var tydeligt selvbefrejdende og gav overvejende sig selv skylden for det skete. De skammede sig hele tiden over sig selv, både når de var alene og i samvær med andre.

"Jeg ved ikke, hvad jeg tænkte. Der var så mange tanker. Jeg tænkte, det kunne ikke passe – det kunne ikke ske for mig. Jeg var så bange for at møde ham igen."

En pige sagde:

"Jeg følte mig flov og blufærdig, og jeg skulle altid have 4 bluser på..."

Og andre:

"Jeg syntes, jeg var ulækker."

"Jeg var helt alene i verden og meget vred og ked af det."

"Jeg synes, der var noget galt med mig selv."

"Det var min egen skyld. Jeg gik jo selv med hjem."

"Jeg følte mig truet af hans venner og veninder – en slags 'dødstrusler'."

For visse af pigernes vedkommende varede det flere måneder med at have havde det så dårligt, inden de kom i terapi, eller virkningen af denne slog igennem.

En pige siger:

"Jeg så billeder, der kom hele tiden. Jeg var fjern og sad i mine egne tanker, der skulle – skal stadigvæk (snart to år efter) - ikke meget til, før jeg græder."

"Hvordan tænker du om overgrebet nu?"

"Har du en oplevelse af, at gruppen har været med til at ændre dine tanker om overgrebet?"

Pigerne siger samstemmende, at forløbet i gruppen har været med til ændre både deres følelser og tanker om overgrebet i en gunstig retning. Især er 'skyldfølelsen' blevet bearbejdet hos de fleste, så de ikke længere selv påtager sig skylden for det, der skete.

"Jeg er ikke mere i tvivl om, at det ikke er min egen skyld, og jeg har ikke længere så megen vrede mod ham i mig."

"Det med skyld er blevet meget bedre."

"Jeg har svært ved at stole på mænd."

"Når jeg går ud, tænker jeg meget over, hvilke signaler, jeg sender af sted. Jeg tænker meget over min påklædning, for jeg er bange for, at det kan ske igen."

Men der er stadig modstridende følelser og tanker hos en pige:

"Det er ulækkert. Jeg er vred og ked af det, men stolt over, hvor langt jeg er kommet."

"Ja, jeg er blevet moden og kan tale om det på en åben og ærlig måde."

"Gruppen har fået det mest positive frem i mig – fået mig til at lægge det bag mig."

Evaluators analyse og vurdering

Der ser ud til, at gruppeterapien har hjulpet langt de fleste af pigerne med at få 'skylden' for overgrebet taget fra dem selv og lagt over i gerningsmanden. Alt efter hvor langt pigerne er i deres personlige bearbejdningsproces af overgrebet, dukker selvbefrejdelse stadig op hos flere af pigerne. Men for flere af dem er disse befrielse af vrede i forhold til krænkeren, samt mistillid overfor mænd i det hele taget. Det vil tage lang tid – og mange positive erfaringer med mænd for at opveje disse negative oplevelser – før flere af disse piger har genvundet tilliden til 'det andet køn', hvis det nogensinde vil ske igen for dem alle.

Flere af pigerne spekulerer meget på, hvilke signaler de udsender i kraft af påklædning og udseende i det hele taget, og enkelte har ganske enkelt ændret adfærd og personlig stil og fremtræden efter overgrebet.

Omverdenen mens gruppen var i gang

"Har gruppen været hjælpsom i forhold til, at du kunne tale med nogen jævnaldrene om overgrebet?"

Flere af pigerne har valgt ikke at fortælle veninder, klassekammerater eller andre jævnaldrene om overgrebet. Nogen har fortalt om det til en enkelt eller to veninder, mens enkelte selv har fortalt det til klassekammerater og lærere.

"Det (voldtægten) skete få dage før jeg skulle starte i gymnasiet, så jeg kendte ingen veninder der, der kunne få det at vide."

En pige siger:

"Der var nogen, der havde fortalt det til klassen, men jeg havde selv kun fortalt det til de nærmeste."

En anden pige:

"Kun en veninde vidste til det, inden jeg startede i gruppen. Her kom vi ind på, hvordan man kunne fortælle det til andre, så det ikke var så svært. Men jeg var bange for at miste mine veninder, hvis de fik det at vide."

"Det blev lettere at fortælle egne veninder om det, efter vi havde talt om det i gruppen. Jeg fortalte det faktisk til to veninder og skrev om det i en stil i 9. klasse."

At omgivelserne også har kunnet mærke en forandring hos (en af) pigerne, ses af følgende udsagn fra to forskellige piger:

"Mange kunne ikke forstå, at jeg ikke mere var så livsglad, som jeg plejede at være."

"Jeg havde både problemer med at tale om det med mine veninder og søskende. De vidste det godt, men ikke fra mig selv. Efter at have talt med de andre om det i gruppen, blev det lidt lettere."

" Har gruppeterapien været hjælpsom i forhold til at kunne tale med familien, eventuelt andre fortrolige voksne om det? "

De fleste piger har enten familie eller andre voksne, de kan tale med om voldtægten uafhængigt af gruppeterapien – eller også kan/vil de slet ikke tale med de voksne om, hvordan de har det.

Det vil sige, hvis der er en 'familiekultur' eller tradition for at tale sammen om noget, der er svært, kan pigerne som oftest også bruge denne kultur i forhold til at tale om voldtægten og dens følgevirkninger.

En pige

"..taler kun med terapeuterne om det. Jeg vil gerne beskytte min mor for viden om, hvor dårligt jeg havde det."

I flere af disse familier er det moderen, som pigen taler bedst med, i et tilfælde er det mosteren, og i et tilfælde er faderen den fortrolige. Et par af pigerne taler 'lige godt med både far og mor om det'.

"Nej, jeg taler ikke med andre voksne om det. Men jeg har talt meget med min mor om det i hele perioden."

"Jeg har hele tiden kunnet tale med familien (far og mor) om det, men jeg har ikke ønsket, at resten af familien skulle vide det."

"Jeg har ikke talt med så mange voksne om det. Jeg har talt med nogle lærere (på efterskolen). Mine forældre ved ikke så meget, selv om de har spurgt. Jeg er flov over, hvad der er sket."

"Min klasselærer – eller kontaktlærer – på efterskolen, var den første, der fik det at vide."

"Det er blevet lettere og lettere at tale om det til en voksen (en lærer), men ikke til andre voksne."

Evaluators analyse og vurdering

At have nære voksne at tale med om overgrebet er 'den ømme tå' for flere af pigerne. I de familier, hvor man – forældre og børn – er vant til at 'tale om tingene', kan der i de fleste tilfælde også tales om dette svære emne med enten begge forældrene eller den ene af dem, hvilket oftest er mor.

I de familier, hvor man sædvanligvis ikke har fortrolighed, bliver pigen 'dobbelts ramt', da hun også skal finde hjælp til at tale om sig selv og sine problemer i forbindelse med overgrebet uden for familien.

Nogle af pigerne taler med en (klasse-)lærer om sine oplevelser og har gode erfaringer hermed, mens andre ikke har nære voksne i omgangskredsen at dele dette svære med.

Endelig er der flere af pigerne, der udtrykker stor omsorg for deres forældres bekymring for deres datters traume. Dvs. de 'skåner' forældrene ved ikke at tale om, hvordan de har det, og hvad de kunne have brug for af opmærksomhed fra deres forældres side.

Der er meget brug for hjælp til 'de nære voksne omkring de unge'. Både hjælp i form af egentlig viden om, hvordan de – forældrene – bedst hjælper de unge piger videre med at bearbejde deres oplevelser og følelser, men ikke mindst i form af hjælp til at få egen sorg over, at ens barn har været udsat for overgreb, bearbejdet.

Endelig er der også brug for viden og hjælp til 'de professionelle voksne' – lærere, pædagoger og andre, der kommer i kontakt med de unge til daglig – om, hvad de skal gøre for at støtte den unge, der har været udsat for overgreb, så hverdagen atter kan blive så 'normal' som mulig, og den unge pige kan fortsætte sit liv, sin skolegang og udannelse med udbytte igen.

Behov og hverdag

"Hvordan synes du, at hverdagen er for dig?"

"Har overgrebet påvirket den hverdag, du udfolder dig i?"

Der er selvsagt meget stor forskel på så forskellige piger og deres hverdag – både før og efter voldtægten. De fleste af de piger, der har voldtægten på længst tidsmæssig afstand, giver udtryk for rimelig tilfredshed med deres hverdag.

"Jeg har en ganske normal hverdag som pige i 3. g", som en af pigerne siger. "Men det har påvirket mig, så jeg tænker mere over tingene."

"Det lyder måske mærkeligt, men jeg er glad for erfaringen. Det har påvirket min personlighed, den måde jeg går klædt og opfører mig på. Jeg har næsten altid lange bukser på nu," siger en nu 18-årig pige.

"Min hverdag er o.k. Jeg er blevet mere moden."

"Jeg tør igen vise mig iblandt folk og gå alene på gaden, når jeg medbringer en slags overfaldsalarm."

"Jeg har det helt fint nu – er glad og smilende. Kun når folk begynder at tale om voldtægt, bliver jeg sur og aggressiv. Især når nogen siger, at pigerne selv er ude om det, når de bliver voldtaget."

"Jeg er angst for mørke, når jeg går alene på en vej. Jeg sidder ikke mere alene i en togkupé, så rejser jeg mig og går hen, hvor der sidder flere."

"Det går faktisk meget godt. Jeg kan koncentrere mig mere og mere, men stadig kun om lidt ad gangen. Jeg var før (overgrebet) meget dygtig til matematik og engelsk, det er jeg ikke mere nu, men jeg kan mærke, at det kommer langsomt igen."

Et af de stærkeste udsagn kommer fra en nu 16-årig pige, som blev groft voldtaget som 13-årig:

"Det er min barndom der blev taget fra mig, og den får jeg aldrig tilbage igen. Det jeg har været udsat for, skal man ikke opleve som 13-årig."

Pigen har det efter eget udsagn "o.k. i dag, men det bliver aldrig det samme igen".

En af de interviewede piger (i dag 19 år) har i dag en hverdag som (forhåbentlig snart tidligere) misbruger af alkohol og stoffer. Hun er i en aktuel behandling, der ser ud til at hjælpe hende. Hun fortæller, at hun var misbruger af især hash inden overgrebet. Men hun mener selv, at overgrebet har trukket hende længere ud i misbrug, end hvis hun ikke havde været udsat for voldtægt.

"Det (voldtægten) har i en lang periode (flere år) gjort det sværere for mig at se en mening med, hvad jeg vil og skal med mit liv. Men nu er jeg langsomt ved at 'komme på ret køl igen', og er så småt gået i gang med noget arbejde og snart gerne en uddannelse."

"Er der noget i din hverdag, du gør anderledes efter overgrebet?"

Der er ingen tvivl om, at overgrebet har ændret tanker om andre mennesker, vaner og adfærd for de fleste af pigernes. De er blevet mere 'bange for at gå alene', 'for at gå i mørke', eller 'sende forkerte signaler med påklædningen'.

"Jeg prøver at undgå at gå alene i mørke."

"Jeg er blevet meget bedre til at passe på mig selv."

"Jeg er blevet mere forsigtig."

"Jeg er blevet mindre åben, og holder folk mere på afstand end før."

"Jeg er blevet mere på vagt, men også mere selvstændig."

"Jeg kunne ikke være alene i starten, kunne ikke engang cykle til skole, især når det var mørkt. Men jeg er blevet bedre til at lytte til andre."

"Jeg har ikke så meget lyst til at sætte hår og tage make up på, selv om jeg normalt er en, der godt kan lide at gøre noget ved mig selv og se godt ud."

"Har du tænkt over, om gruppen har betydet noget for din nuværende hverdag?"

Nogle af de piger, der gik i gruppen for to eller tre år siden udtrykker, at de *'ikke mere skænker den (gruppen) en tanke til daglig'*.

"Den dukker ikke rigtig op mere."

"Jeg har ingen kontakt med nogen fra gruppen nu."

Men de fleste af pigerne taler nu om gruppen, som noget de tænker tilbage på som *"en god base efter en meget dårlig oplevelse"*, som en pige siger.

En pige siger:

"Hvis jeg ikke havde gået der, ville jeg ikke være kommet videre."

En anden:

"Jeg tænker tilbage på sammenholdet og på de andre som gode venner".

En pige, der stadig går i gruppen siger:

"Hvis jeg ikke har været i gruppen et stykke tid, så føler jeg mig mere sårbar."

"Hvordan har gruppeterapien indvirket på den måde, du nu tænker om overgrebet?"

Selve interviewsituationen gør selvfølgelig, at pigerne i større eller mindre grad får reaktiveret oplevelser, tanker og følelser omkring overgrebet og forløbet med gruppeterapien.

De fleste af pigerne har ikke noget konkret svar på dette spørgsmål, hvilket er forståeligt nok, da det selvfølgelig kan være vanskeligt selv at vurdere effekten af behandling eller terapi.

En siger:

"Jeg tror ikke, det har haft nogen indflydelse."

"Jeg har ikke længere skyldfølelse" udtrykker en pige.

"Inden jeg startede, ville jeg hellere være en anden, men jeg er blevet mere glad for mig selv" siger en pige.

"Spekulerer du på, hvad andre tænker om overgrebet?"
"Hvordan har gruppeterapien været hjælpsom i forhold til dine spekulationer over, hvordan andre tænker om overgrebet?"

De fleste af pigerne har gjort sig tanker over, hvad andre tænker om dem og overgrebet. Disse tanker, som hos de fleste var mest påtrængende umiddelbart efter overgrebet, påvirker nogle af pigerne mere negativt end andre.

En del udtrykker tilfredshed over, at de har kunnet snakke om dette i gruppen.

"Folk kikkede sådan på mig på en underlig måde."

En pige siger:

"De tænker nok: du er da blevet mærkelig. Du er vist langt væk 'psykisk'."

"Jeg var bange for at folk skulle tro, jeg gjorde mig interessant for at få opmærksomhed. At 'det var med vilje'. At jeg lyver," siger en pige.

En pige, som *'kommer fra en lille by med mange rygter ... er glad for den megen støtte hun har fået i gruppen, da de har snakket om dette'.*

"Jeg håbede bare på, at det kunne hjælpe mig..."

"Hvilke forestillinger og forventninger havde du til et gruppeterapiforløb, inden du startede forløbet?"

Pigerne havde vidt forskellige forestillinger om, hvordan det var, og hvad der skulle foregå i gruppeterapien.

Lige fra:

"Jeg troede, vi skulle lave opgaver" til

"Jeg troede, det var, som man ser på film".

"Jeg troede, det var rundkreds, og at vi hele tiden skulle snakke om overgrebet – der var også snak om andre emner, og det var spændende ... nogen gange."

"Jeg forventede, at jeg efter et par måneder ville være helt frisk igen."

"Jeg syntes ikke, jeg var et rigtigt voldtægtsoffer, men det ændrede sig med gruppens hjælp."

"Jeg havde ikke så mange forventninger."

"Ingen - jeg vidste ikke, hvad det var. Jeg turde (næsten) ikke."

"Hvordan blev disse forventninger indfriet?"

Pigerne siger samstemmende, at de har haft stort og positivt udbytte af at gå i gruppen.

"Jeg har fået indfriet alle mine ønsker", siger en pige.

"Jeg har fået gode veninder", siger en anden.

"Er der mere, du har lyst til at sige om gruppeterapiforløbet?"

"Kan du give nogle anbefalinger videre?"

En del af pigerne benyttede dette sidste spørgsmål til overbevisende at understrege vigtigheden af, at tilbuddet kunne fortsætte for andre piger, der kom i samme situation.

"Jeg synes terapeuterne har gjort det godt, og jeg har fået meget ud af det. Jeg håber andre vil bruge samme tilbud", udtaler en pige.

"Jeg besluttede selv, hvornår jeg ville holde op. Jeg holdt op på det rigtige tidspunkt. Jeg er glad for, at jeg ikke stoppede tidligere."

"Jeg kan kun sige 'gode ting' - håber andre kan få det samme tilbud."

"Jeg håber, der kan skaffes flere penge, så det kan fortsætte."

"De må endelig ikke glemme 'runden!'"

En enkelt pige benytter lejligheden til at anbefale, at politi, socialforvaltning og andre myndigheder 'arbejder bedre sammen'. Men det handler mere om forløbet umiddelbart efter voldtægten og inden gruppertilbuddet.

Evaluators analyse og vurdering

De unge piger har det meget forskelligt og lever efter voldtægten og gruppeterapiforløbet deres liv på vidt forskellige måder – som det også var tilfældet før disse oplevelser.

Nogle af dem udtrykker tydeligt, at de har det godt nu, at de er kommet videre og er i fuld gang med forsat skolegang eller uddannelse. Andre af dem 'er på vej', dvs. at de 'har det det bedre, end da det var værst', men at der stadig er en del bearbejdning tilbage, før de 'kan komme godt' videre i deres liv.

Overgrebet har for et par af pigerne i denne gruppe også haft den konsekvens, at de har måttet gå et skoleår om, da de ikke var i stand til at gennemføre skolegangen regelmæssigt i en længere periode efter overgrebet fandt sted. Nogle af disse piger udtrykker stor utilfredshed med skolesystemets manglende evne til at forstå og støtte dem efter overgrebet.

Endelig er der et par af pigerne, der på trods af, at det er flere år siden overgrebet fandt sted fortsat har det rigtig dårligt, er i misbrug og en enkelt af disse er under intensiv socialpsykologisk døgnbehandling. Om det er overgrebet i sig selv, der har bragt pigerne i denne sidste gruppe så langt ud i misbrug, kan man naturligvis ikke vide, men ifølge dem selv, har voldtægten forstærket negative selvfølelser og ulyst til 'at udvikle sig positivt' som andre unge.

Men fælles for dem alle er, at de på forskellig vis udtrykker, at gruppeterapiforløbet har hjulpet dem videre på en bedre måde, end hvis de ikke havde været i dette tilbud.

2. Interviews med forældrene

Indledning

Der er interviewet forældre til 6 piger, heraf to hold med både far og mor og til de sidste 4 kun mor.

Forældrene er alle i starten af interviewet blevet introduceret for mål og formål med interviewet, præsenteret for UFC Børn og Unge, samt informeret om de etiske retningslinier for evalueringen.

Pigernes forældre repræsenterer ud over vidt forskellige personligheder også vidt forskellige miljøer og baggrunde, og derfor er der også store forskelle på, hvordan forældrene har tacklet en så voldsom begivenhed i deres familie.

Alle forældrene har været – og er stadig – meget påvirkede af, hvad deres datter har været udsat for, men de udtrykte alle, at de havde valgt at bidrage til denne evaluering, med det håb at det kunne hjælpe andre piger i en lignende situation i fremtiden.

Voldtægten

"Hvordan var din datters umiddelbare reaktion på det overgreb, hun har været udsat for?"

På dette spørgsmål svarede alle forældrene samstemmende, at det havde udløst stærke reaktioner og følelser hos deres datter:

"Hun var meget chokeret".

"Hun var både vred og angst".

"Hun fornægtede, hvad der var sket".

"Hun blev meget afvisende over for fysisk berøring", udtrykker to af forældrene.

"Hun gik i stå – gik rundt som en zombi", sagde en mor.

"Hun blev meget sjusket, hun var fraværende og var svær at komme i kontakt med".

"Hun gav udtryk for, at hendes barndom var slut, selvom hun kun var 14 år".

"Hvad kalder I det, når I taler om det?"

Fem ud af seks forældre kalder det 'voldtægten' og en mor siger, at de taler om 'overgrebet', når de taler om det derhjemme.

"Hvordan synes du/I det går med din/ jeres datter nu?"

Dette spørgsmål stiller vi her i starten af interviewet for at vise vores forståelse og respekt for, hvordan den unge har det netop nu.

Og på dette spørgsmål er der mange forskellige svar. Dels har nogen af pigerne fået overgrebet på tidsmæssig længere afstand end andre, og dels er pigerne naturligvis meget forskellige både udviklings- og personlighedsmæssigt.

Som et forældrepar siger:

"Hun reagerer med stærke følelser, som en almindelig teenager i forhold til sine forældre".

Og andre:

"Hun har det godt – hun er afklaret med det, og hun har nu en elevplads i ..."

"Det går godt, hun er 'ovenpå', men der kan stadig være ting, der minder hende om det, og stopper hende."

"Det går godt med vores datter nu, men hun føler ikke, at hun er blevet taget alvorligt af advokater og politi."

To forældre har dog andre meldinger:

"Hun giver af og til udtryk for, at hun kan have det svært med mænd og drenge."

"Det går ikke så godt, hun har flakset rundt og har påbegyndt 2-3 uddannelser. Hun har forskellige misbrug. Hun har også haft kontakt med rusmiddel konsulenten i ... kommune. Og først nu efter mere end tre år og et år under behandling, ser det ud til, at det går lidt fremad..."

Gruppeterapi

"Hvordan og hvornår blev du/I præsenteret for muligheden for, at jeres datter kunne deltage i gruppeterapiforløbet?"

"Hvordan var denne præsentation?"

"Hvordan og af hvem fik du/I information om tilbuddet?"

Det er meget forskelligt, hvor hurtigt og hvordan efter voldtægten pigerne og forældrene fik kendskab til Rigshospitalets tilbud om gruppeterapi.

Forskellene er også udtryk for, hvor pigerne geografisk har været udsat for voldtægten, hvor de bor, og hvor kontakten til politiet er foregået.

"Jeg kendte til Centret, så vi ringede til Rigshospitalet dagen efter og fik en samtale med psykologen, som så fortalte om gruppen."

"Fra (et) Amtssygehus blev vi henvist til Center for Voldtægt på Rigshospitalet. Stor ros, da vi kom til undersøgelse på Rigshospitalet allerede dagen efter."

"Vi fik rimelig hurtigt - efter individuel samtale med psykolog - tilbudt gruppen til vores datter."

"Vi fik tilbuddet hurtigt efter samtalen med psykologen, men der gik for lang tid, fra vi fik tilbuddet, til det kom i gang." (Moderen kunne ikke mere konkret angive, 'hvor lang tid', da det er nogle år tilbage.)

"Vi fik kendskab til tilbuddet i forbindelse med afhøringen hos politiet."

"Det var lidt af en omvej - det var en gennem en kollega og en psykolog på mit (mors) arbejde 1½ - to måneder efter voldtægten."

"Politi og kommunen havde et fint samarbejde, så vi fik det at vide allerede to dage efter."

"Hvordan besluttede du/I sammen med jeres datter, at hun skulle deltage i gruppen?"

"Hvad gjorde, at I besluttede jer for gruppen?"

Også på disse spørgsmål svarede forældrene lidt forskelligt:

"Hun fik først de individuelle samtaler med psykologen - og valgte så sammen med hende, at hun skulle gå i gruppen."

"Vi var slet ikke i tvivl, det skulle bare være sådan(at hun skulle gå i gruppen)."

"Vi var enige om, at hun skulle gå i gruppen. Hun bestemte selv."

"Hvilke forventninger havde du/I til gruppeterapiforløbet på jeres datters vegne?"

Ligesom pigerne udtrykte også forældrene forventninger til, at gruppeforløbet skulle gøre, at deres døtre ville få det bedre psykisk.

"Vi havde forventninger om, at hun ville få det bedre og ikke have selvmordstanker mere."

"At hun kunne få ord på det."

"At hun kunne få nogle professionelle til at hjælpe med at få det på plads."

"Vi forventede, at hun ville blive mødt med forståelse – og at hun ville møde nogen, der var i samme situation."

"Vi havde store forventninger, men forløbet var for kort."

"Hvordan har terapiforløbet levet op til disse forventninger?"

Forældrene udtrykker i lighed med pigerne også tilfredshed med deres døtres udbytte af at have gået i gruppen:

"Hun har fået det meget bedre. Hun er kommet mere 'ovenpå' og er blevet glad og udadvendt. Hun skal lære at leve med det."

"Forløbet har levet helt op til mine forventninger."

"Hun har stadig kontakt – de kan jo stadig henvende sig, hvis de har brug for det."

"Hun var meget glad for gruppen og de andre piger. Hun ser en af dem endnu."

"Hvilke forventninger havde du/I til terapeuterne?"
"Hvordan har terapeuterne levet op til disse forventninger?"

Forældrene har forståeligt nok meget store forventninger til terapeuterne. Flere af dem udtrykker på forskellig vis lettelse over, at nogle (andre) kompetente voksne 'tog over', så de selv kunne 'nøjes med' at være forældre for deres datter.

"Det var nogle fantastisk dygtige terapeuter."

"De kendte meget til voldtægt."

"De var meget dygtige terapeuter. De kunne vende situationen til styrke.."

"De fulgte altid op på det – de var meget professionelle, de ringede altid tilbage."

"Hvad var det bedste ved terapiforløbet for din/jeres datter?"

"Hvordan oplevede du/I som forældre, at terapiforløbet var hjælpsomt for dig/jer?"

For flere af pigerne var det selve gruppen, der var det bedste.

"Det bedste ved gruppen var, at hun ikke lige selv var i fokus."

"At vores datter er blevet styrket og har fået mere selvtillid og modenhed."

"At der var et sted, hvor hun ikke blev kastet rundt".

"At gruppen findes, og at terapeuterne vidste, hvad de havde med at gøre."

"At der blev taget hånd om det".

"At hun var i gode hænder, og at hun fik mulighed for at tale med andre voksne om det ud over os forældre."

"Hvad var rigtig svært ved terapiforløbet?"

Flere af forældrene udtrykker ambivalens over for, at deres døtre fik hjælp uden de selv fik det. Så det sværeste for forældrene var netop, at de ikke kunne 'dele' oplevelsen med gruppeterapien med deres datter, samtidig med at de var lettede over, at datteren fik et behandlingstilbud, som var nødvendigt for hende at tage imod for at kunne komme videre.

"Det var svært at køre så langt med hende. Men det var det værd. På turen hjem blev der snakket meget."

"Det var svært, at der ikke var hjælp til de pårørende."

"Forældrene var for lidt med. Jeg måtte tage et andet terapiforløb."

"At der ikke var hjælp til de pårørende. Jeg havde brug for hjælp til, hvordan jeg som forældre skulle forholde mig til situationen. Det er vigtigt for relationen."

"Jeg manglede hjælp og støtte til, hvordan jeg skulle tale med hende om det."

"Hvordan tænker du/I om forskellene på gruppeterapi og enkeltterapi?"

"Hvis jeres datter har deltaget i både enkeltterapi og i gruppen, har det så været hjælpsomt for jeres datter med denne kombination?"

Nogle af pigerne har både fået tilbud om enkeltterapi og gruppeterapi. Flere af forældrene (og pigerne) har kendskab til forskellige former for terapi fra tidligere oplevelser.

Enkeltterapi og gruppeterapi er to vidt forskellige behandlingsformer. I nogle situationer kan de med stort held supplere hinanden, hvilket har været tilfældet for nogle af pigerne.

"Det er to forskellige ting, men der er godt at sige ved begge dele. Min datter har kun gået i gruppeterapi på Rigshospitalet, men efterfølgende i Ungerådgivningen (i egen kommune)."

"Enkelt terapi er vigtig i den indledende fase. Gruppeterapi er terapi på 'to ben'."

"Det er vigtigt med tilbud om begge dele. Det er svært at side i en gruppe fra starten. Det er nok noget forskelligt, man får talt om i enkelt- og gruppeterapi."

"Hvordan har du/I oplevet, at det har været hjælpsomt for din/jeres datter, at hun har været i gruppeterapi med nogle piger, der har været udsat for det samme?"

Ligesom pigerne giver også forældrene udtryk for betydningen af at gå i gruppeterapi sammen med andre, der har været udsat for det samme som en selv eller noget tilsvarende.

"De andre vidste fuldstændig, hvad hun snakkede om."

"Hun oplevede, at de havde samme tanker og følelser. Hun har fortalt, at det var godt, at der var nogen, der havde det ligesom hun."

"Det var hjælp til selvhjælp, at de andre havde oplevet det samme."

"De ting hun selv mærker, føler og tænker er ikke enestående og farligt. Og det (har været godt) at hun har set andre, der har været udsat for overgreb have fået det o.k.!"

"Har alderssammensætningen i gruppen haft en betydning?"

Aldersspredningen i gruppen har været forskellig på forskellige tidspunkter. Der har været perioder i gruppens historie, hvor pigerne har været mellem 13 og 16 år og andre perioder, hvor de har været mere jævnaldrene.

Flere af forældrene udtrykker, at aldersspredningen efter deres mening ikke har haft den store betydning, for som en siger:

"Det var mere et spørgsmål om modenhed."

"Hvordan har din/jeres datter talt om gruppeterapien?"

"Hvad har hun nævnt som det mest positive?"

"Har hun talt om noget, der svært ved gruppeterapien?"

Disse spørgsmål siger også noget om fortrolighed mellem datter og forældre.

Nogle af forældrene har fulgt/kørt pigerne til gruppeterapi hver 14. dag over en længere periode – og flere kommer endda langt væk fra.

"Hun har kun sagt noget til os, når hun selv ville."

"Det bedste var at høre, at andre havde samme følelser og tanker..."

"Det mest positive, hun synes, var, at de andre forstod hende."

"Hun talte meget positivt om det. Vi har taget fra (en by mere end 200 km. væk) hver anden uge, for at hun kunne være med."

"Vores datter havde i starten efter voldtægten ikke mere lyst til livet, og hun truede med selvmord. 'Gruppen' forstod hende, og det hjalp."

"Hun synes, det var godt at komme derind og godt at være der. Men det har ikke løst op. Problemet er der stadig – det er noget der tager lang tid."

"Hvordan har du oplevet gruppeterapien som støtte i forhold til dialog om voldtægten?"

Også dette spørgsmål kommer i høj grad ind på fortrolighed og forholdet i øvrigt mellem datter og forældre.

"Det hjalp med til at sætte ord på, så vi fik talt om, at hun var bange for at gøre sin mor ked af det."

"Det var meget svært at tale om."

"Hun er ret god til selv at sige, hvad hun vil have fra mig."

"Det har haft en betydning i forholdet mellem vores datter og os forældre. Når man mærker, hun har lyst til at tale med os om det, bliver det lettere for os."

"Gruppeterapi har givet åbninger til at snakke om det. Og der var forskel før og efter."

"Set fra forældreside, hvad var så det bedste ved gruppeterapien, og hvad var svært?"

Det har for mange af forældrene klart været et skisma på den ene side, at deres døtre talte med andre (end dem selv) om en oplevelse, der har været så traumatisk og svær for dem. Og – på den anden side – oplevede forældrene taknemmeligheden ved, at pigerne fik hjælp og mulighed for at få disse ting bearbejdet af professionelle terapeuter og de øvrige piger i gruppen.

"Det var en stor støtte for os forældre at vide, at hun fik god hjælp og havde et frirum, hvor hun kunne få luft og have nogle andre voksne at tale med. På den anden side var det lidt svært med en barneforældrerelation, der blev forstyrret midt i den fælles løsrivelsesproces. Nu blev det meget tæt på igen."

"Det var fint at vide, at hun fik hjælp og kom videre. Men det var svært at vide, om jeg skulle 'grave med' eller blive på sidelinien."

"Det var godt, at hun var i gode hænder, men svært ikke at vide, hvad der foregik."

Det professionelle system

"Hvad kunne du/I godt have tænkt jer, der havde været anderledes ved den hjælp du/I har fået?"

Rigtig mange af både pigerne og forældrene udtrykker behov for mere hjælp til resten af familien, end det har været muligt for Rigshospitalet at yde.

"Det er hele familien, der bliver ramt, så hele familien burde have fået hjælp."

"Vi kunne have tænkt os nogle redskaber til at håndtere det som forældre."

"Der skulle have været tænkt mere på forældrene, der havde brug for støtte til at støtte deres børn."

"Hvad kunne du/I godt have tænkt jer, der var anderledes ved den hjælp din/jeres datter har fået?"

Forældrene bliver i dette spørgsmål ledt til at tænke hjælp ud over terapien på Rigshospitalet, så her kommer også svar på erfaringer med forskellige myndigheder.

"Politiet kunne godt have været mere støttende. Hun blev afhørt uden en voksen ved siden af, selvom hun kun var 16 år. Politiet var efterfølgende meget søde og forstående."

"Vi blev helt fantastisk modtaget af politiet. De var meget professionelle."

"Politiets behandling var problematisk, men samtidig var de meget medfølelse."

"Politiet i (en by i provinsen...) udtrykte stor skepsis, da hun kom. De tog det ikke seriøst nok. Udtrykte, at 'det nok var hendes egen skyld'. Senere blev politirapporten sendt til Station 1 i København. Her tog de unge betjenten det meget alvorligt og afhørte hende igen ca. 10 dage efter, hvor der var en fra socialforvaltningen med til afhøringen. Hun gjorde ikke mere herefter. Vi måtte selv ringe til PPR (Pædagogisk Psykologisk Rådgivning) i for at få psykologhjælp."

"Har du nogle gode råd til de instanser, som du/I har været i kontakt med i forbindelse med det overgreb, jeres datter har været udsat for?"
"Hvad kunne gøres bedre?"

Alle forældrene har undervejs i interviewet 'givet gode råd' direkte eller indirekte til de forskellige instanser, de har været i kontakt med.

Med hensyn til faciliteterne på Rigshospitalet siger en far:

"Jeg kørte hende hver gang og sad og ventede de to timer på en afdeling, hvor voldtægts ofre kom og gik. Der var ikke noget 'privatliv' for dem, der venter."

"Der skulle være bedre tilbud til forældrene – og længere forløb til pigerne."

"Der skal være tid og ro, når man kommer, og de professionelle skal være forberedt."

"Sagsbehandleren skulle have været på banen."

"I forhold til politiet er der brug for procedurer i forhold til forældrenes rolle. Måske kunne de køre de unge hjem eller bede forældrene om at komme."

Effekter af gruppeterapien

Disse sidste spørgsmål skulle gerne 'samle op på', de vigtige erfaringer, som forældrene har, og som ikke har været dækket ind under de foregående.

"Beskriv om og hvordan du/I har oplevet, at gruppeterapien har været med til at ændre din/jeres datters syn på voldtægten."

"Jeg ved ikke, om det har ændret hendes syn på voldtægten, men gruppeterapien har været en støtte til, at det var et alvorligt overgreb."

"Processen har klargjort for hende, at det var voldtægt."

"Hun har fået det på afstand, men det ændrer ikke hendes syn på den måde, hun ser det på."

"Hun har fået et lidt andet syn på det. Det har hjulpet hende til at tænke på en anden måde."

"Har du/I nogen gode råd til terapeuterne om deres indsats i forhold til forældrene?"

Ud over at give gode råd til terapeuterne, benytter en del forældre også dette spørgsmål til at give yderligere ros til disse.

"Der bør etableres noget selvstændigt for forældrene. Et forældreforløb – en proces i at få forældrene guidet igennem situationen. Hjælp til at få genetableret forældreskabet på nye præmisser. Et gruppeforløb for at få synergien fra gruppen (pigerne) med...."

"Der bør gives nogle samtaler til forældrene, evt. et gruppeforløb."

"Terapeuterne er meget dygtige. De har store empatiske evner, og de fremstår professionelle. De ved, hvad de har at gøre med, så det er en lettelse for som forældre at vide, at datteren er i gode hænder. Og så gav de også meget god rådgivning og vejledning ud over det terapeutiske om økonomi, advokat m.v."

"Synes du, det er vigtigt, at unge, der har været udsat for voldtægt, får et tilbud om at være i gruppeterapi sammen med andre unge, der har oplevet det samme?"

"I bekræftende fald: hvorfor?"

"Ja. Absolut!"

"Ja, også gerne sammen med individuel terapi".

"Ja, de kunne sige hende, at skylden ikke var hendes egen."

"Ja, hun kunne høre om andres pigers oplevelser, og se at det ikke var farligt at sætte ord på det, der er sket og erfarer, at det er muligt at komme videre."

Evaluators analyse og vurdering

Der er ingen tvivl om, at forældrene har været draget meget ind i deres døtres forløb med gruppeterapien. Ud over det praktiske, som kørsel til og fra Rigshospitalet hver 14. dag, er forældrene naturligvis også meget involveret på det følelsesmæssige plan.

Alle forældrene udtrykker tilfredshed med deres døtres udbytte af gruppeterapien sammen med andre piger i samme situation og terapeuternes indsats i forhold til pigerne.

For nogle af forældrene har voldtægten af deres datters med efterfølgende behandling og retssag m.v. fyldt så meget i deres eget og resten af familiens liv i længere tid (mere end et år), at mange andre opgaver har fået lavere prioritet. To hold af forældrene nævner, at andre søskende i familien var blevet 'forsømt' gennem en længere periode efter voldtægten.

Skismaet mellem at 'give slip' på datteren i den naturlige udviklingsproces for teenagere og behovet for at beskytte hende mod yderligere voldsomme overgreb ved 'at holde fast', er ganske tydeligt for flere af forældrene. Og der er ingen tvivl om, at disse kunne støttes bedre i, dels at få det bedre selv, men også i hvordan de bedst kunne støtte deres datters fortsatte udvikling, hvis der også var et tilbud om psykologisk hjælp til forældrene til unge, der udsættes for voldtægt eller voldtægtsforsøg.

Derudover giver flere af forældrene udtryk for, at der også mangler 'fælles fodslag' og viden om hjælp i det professionelle system. For eksempel er myndigheder som politi og kommune (sagsbehandlere) ikke alle steder gearede til at håndtere og støtte de unge piger, der udsættes for voldtægt eller voldtægtsforsøg, på en ordentlig og hensigtsmæssig måde.

Endelig har flere af forældrene også udtrykt ros og tilfredshed med politiets håndtering af og deres kommunes støtte og tilbud til dem i denne situation, så det er tydeligvis ikke ens, hvordan denne type af sager bliver håndteret i de forskellige kommuner og politikredse.

3. Interviews med terapeuterne

Indledning

Dette afsnit bygger på interview med de to psykologer, der har stået for gruppebehandling.

Derfor vil afsnittet ikke være bygget op på helt samme måde som de forrige. Det vil ud over at indeholde en del faktuelle oplysninger vedrørende gruppeterapien også være koncentreret om spørgsmål og uddybninger, som er anderledes end i interviewene med pigerne og forældrene.

Gruppeterapi

"Hvem deltager i forløbene?"

De piger, der deltager i gruppeterapi, henvises fra enten 'visitationen på 'Center for Voldtægtsofre' på Rigshospitalet', fra primærkommunen eller via psykologerne selv. Sidstnævnte vil være piger, der allerede har været i individuel terapi hos en af psykologerne.

For gruppen af unge i alderen 13 – 15 år har 'Teamet for Seksuelt Misbrugte Børn' den psykosociale opfølgning, og det er Birgitte Jørgensen, der for disse piger tager stilling til, hvorvidt et gruppeterapeutisk behandlingstilbud vil være egnet. For de 15

– 17 årige vil det tilsvarende være Annalise Rust, der tager stilling til, hvorvidt den enkelte unge vil profitere af gruppetilbuddet.

"Det kan enten være voldtægtsofre, for hvem voldtægten er akut – typisk sket inden for 72 timer – eller hvor det er kommet frem for nylig, og voldtægten kan da have været sket for op til to måneder siden".

"Hvor ofte mødes I?" "Hvor foregår gruppeterapien henne?"

I afdækningen af om hver 14. dag er for lidt eller for meget, mener begge psykologer, at det måske skulle have været oftere.

Tankerne omkring stedet, nemlig på Rigshospitalet 'på Annalises kontor', er lidt forskellige. Den ene psykolog synes det er o.k., mens den anden hellere ville have et sted, der *"helst ikke er i nærheden af et sengeafsnit på et hospital"*.

"Hvordan tilrettelægger I de enkelte terapiseancer?"

"Gruppeterapien tilrettelægges ud fra, hvad der har været aktuelt for gruppen ved den forrige seance. Dog er forløbet struktureret sådan, at der er en 'siden sidst runde'. – Nogen gange har det stor betydning, at vi tager denne runde. I andre tilfælde er den ikke så aktuel, men så er der et emne, som synes at optage alle, som drøftes og reflekteres over."

"Vores forberedelse er at tage stilling til, om der eventuelt er nye, der deltager, og hvordan den nye skal tages imod – og dernæst tages det op, hvad den enkelte i gruppen som helhed har brug for at tale om."

"Hvilke emner indgår?"

"Der er mange emner vedr. voldtægten. Det kan bl.a. handle om selve overgrebet. Det kan handle om netværkets, venners eller kammeraters reaktioner."

"Især for nogen er det det retsmæssige forløb, der fylder meget: politiafhøringen, den retsmedicinske undersøgelse, anmeldelse ikke anmeldelse, skole...."

"Især forældres reaktioner, opfattelse af drenge/mænd generelt set. Opfattelse af egen seksualitet – og manglende forståelse herfor, i relation til fremtidige partnere/kærester, i relation til nuværende kærester.."

"De unges eget bud på 'hvad der var værst'".

"Emner som individuelle reaktioner, såsom spiseforstyrrelser, søvnbesvær, koncentrationsvanskeligheder, lede ved skolegang, forældrekonflikter, skyld og skam.."

"Sig noget om jeres rollefordeling, og hvordan det virker?"

Med hensyn til fordelingen af roller i terapien udtrykker den ene psykolog, at

"der er en klar rollefordeling mellem os terapeuter (....) er mere aktiv og intervenserende, hvor jeg er den mere lyttende, analyserende og tolkende. Dog byttes vores roller om, jeg kan være den aktivt intervenserende når (...) måske en sjælden gang ikke kan deltage i behandlingen."

"Men min aktive intervention går mere på at høre på, hvad de unge selv har at sige til deres tanker og følelsesliv – og selvfølgelig tolke på de reaktioner, de måtte have vanskeligt ved at forstå. Og da det er en gruppe, som har været udsat for voldtægt, gør det særlige sig gældende, at de har brug for at rummes og støttes med konkrete råd og vejledning. Så kombinationen mellem det rådgivende og støttende og det lyttende og analyserende, tror jeg er meget god – men kan også give anledning til nogen gange at være uhensigtsmæssigt, hvis vi ikke har nået at få drøftet det inden gruppestart."

Ud over rollefordelingen sikrer psykologerne en *"balancefordeling mellem dynamikken i gruppen og den individuelle terapi (for de piger, der får tilbudt begge dele)"*

Psykologerne modtager selv supervision i 1 ½ time hver fjerde uge, hvilket er en forudsætning for, at de føler sig i stand til at give pigerne den professionelle støtte, de har krav på i gruppen.

"Sig noget om forholdet mellem enkeltterapi og gruppeterapi i den specifikke kontekst, der handler om unge piger, der er blevet voldtaget."

"Foulkes definerer gruppeterapi som 'en terapi af gruppen, i gruppen og ved gruppen' og det vil sige, at terapien foregår af gruppemedlemmerne indbyrdes, af terapeutterne og i den specifikke gruppekontekst".

Den ene af psykologerne udtrykker, at hun har overvejet, at der for nogle af pigernes vedkommende kunne være tale om et tilbud om enten individuel terapi eller gruppeterapi.

'Hun vurderer, at det måske hænger sådan sammen, at de piger, der ikke kunne modtage gruppeterapi, heller ikke ønskede det, fordi de måske ikke havde den samme evne til refleksion over egen situation og refleksion over andres reaktioner, som nogle af de andre piger havde....'

"Hvordan får I opbygget tillid mellem deltagere og terapeutterne og deltagerne imellem?"

"Arbejder I med spilleregler, og hvordan er det hjælpsomt?"

"Tilliden mellem gruppedeltagerne opnås blandt andet ved, at der er de 'gamle' i gruppen, som introducerer rammer og 'regler' for de nye. Reglen om tavshedspligt, at man godt må fortælle andre om, hvad man taler om, men ikke nævne (andres) navne, og hvor man kommer fra.

Vigtigheden af at møde op i gruppen hver gang med mindre man er syg, at give afbud, så resten af gruppen ikke bliver bekymret eller bange for at have sagt noget, som gør at en udebliver.

At man følges ad to og to i pausen...

At man har lov til at spørge hinanden om alt, men at den enkelte har lov til at sige fra og melde, at man ikke lige nu har lyst til eller er parat til at svare på det..."

"Derudover opbygges tilliden ved at understrege de fælles træk ved gruppen – blandt andet ved at sige og understrege, at alle har haft det svært og været nervøse for at starte – og at man, selv om man har været længe i gruppen, stadig kan have det svært ved at være i gruppen og tale om voldtægten."

Og så nævner den ene psykolog også reglen om:
"at mobiltelefonerne skal være slukkede..."

"Hvilke emner oplever du har været gode for pigerne at tale om i gruppeterapien?"

Psykologerne nævner en række forskellige emner/temaer:

"Kammeraters reaktioner, forældres reaktioner, 'gode veninder', kærestes, sexliv, egen påklædning, teenageårenes vanskeligheder med separation fra forældre og samtidig regrediere til at have stort behov for og være afhængig af forældrene – skismaet på den ene side at have tillid til andre og på den anden side at have mistet troen på det gode i et andet menneske."

"At være styrket efter voldtægten: genopbygning af grænser, blive bedre i stand til at sige fra end tidligere.."

"Følelser, angst, lede ved sig selv, vrede, sorg, selvmordstanker, skyldfølelse..."

"Det har for det første været væsentligt for alle pigerne at få sat ansigt på de andre ... spekulatjonen har ofte været: 'gad vide hvordan de andre ser ud, ligner de mig eller er de forskellige fra mig (spejlingen).. Fordommen har været – også for voldtægtsofrene selv – at dem, der blev voldtaget var nogle bestemte slags piger, der måske selv var lidt skyld i det. Det har været en stor lettelse for mange at opdage, at de andre er ligesom mig – men også at opdage at reaktioner og tanker omkring voldtægten og efterreaktioner kan være meget forskellige. Men det har været væsentligt for den unge at erfare, at mange af de andre havde samme tanker som de selv havde, og at de ikke var så mærkelige og anderledes."

"Hvilke emner har været svære for pigerne at tale om?"

"At tale konkret om det øjeblik voldtægten blev gennemført. Penetration og overgrebssituation bliver oftest hurtigt 'skøjtet hen over', men det er nemmere at tale om efterreaktionerne – det er svært at være i selve hændelsen ved at fortælle om det – men når det er gjort, har det for de fleste givet god mening at forholde sig konkret og detaljeret til voldtægten... men det er ofte meget svært, og det kræver, at de har været tilknyttet gruppen over nogen tid – typisk 2 – 3 måneder.

Det kan også være svært, når der kommer nye i gruppen at forholde sig til.. så forholder de sig til det' at forholde sig' – og forholder sig ikke til selve voldtægtsepisoden.

Det svære er også at tale om, på hvilken måde det har påvirket deres eventuelle seksuelle samliv med kæreste ... og berøringsangsten, isolationen, skammen, at andre kan fordømme én og se ned på én..."

"Hvordan oplever du, det har været, at pigerne har gået i gruppeterapi med andre piger, som har været udsat for det samme?"

"Jeg tror, det er væsentligt, at pigerne har haft mulighed for at spejle sig i hinanden. Det at bryde ensomhedsfølelsen og troen på at være anderledes eller mærkelig....

Også på tidspunkter hvor det kan være smerteligt at høre om andre ... de har selv udtrykt, at det svært at tænke, at der kom nye i gruppen, fordi de så har vidst, at der igen er en, der har været udsat for voldtægt for nyligt...."

Evaluators analyse og vurdering

De to terapeuter har begge eksplicitte faglige overvejelser og mål med deres arbejde med pigerne i gruppeterapien. Der er klare mål og formål med terapien, og der er en bevidst holdning til anvendelsen af regler, de temaer der arbejdes med, samt de forskellige roller, psykologerne har påtaget sig.

Der eksisterer således 'en kontrakt' omkring forløbet, men denne er ikke på samme måde tydelig for pigerne, som den er for terapeuterne.

Måske skulle det overvejes, hvorvidt og hvordan denne kontrakt kunne gøres mere klar for de unge piger og deres forældre.

Det seksuelle overgreb

"Fortæl hvordan systemet fungerer fra en pige er blevet voldtaget, og til hun er færdig med behandling hos jer."

Pigen henvender sig typisk selv, eller via politiet til Rigshospitalets Center for Voldtægts ofre. Centret modtager kun akutte henvendelser til undersøgelse og behandling (senest 72 timer efter voldtægten) Pigen modtages af en sygeplejerske og en læge. Hvis overgrebet er politianmeldt tilkaldes retsmedicinere, som sikrer spor til en (eventuel) retssag ved en gynækologisk undersøgelse.

Visitationen på Rigshospitalet - en læge og en sygeplejerske - spiller en stor rolle og opgave i denne fase (herom nærmere i næste afsnit). Forældrene er om muligt også med til en samtale senest en til to dage efter voldtægten.

Der er typisk en psykolog til rådighed for pigen og eventuelt forældrene også på dette tidspunkt.

En til to dage efter første henvendelse visiteres den unge pige til det videre behandlingsforløb, som kan være tilbud om individuel terapi, gruppeterapi eller begge dele.

'De yngste' henvises til Teamet for Seksuelt Misbrugte Børn, oftest sammen med forældrene, hvor der tages stilling til det videre behandlingsforløb.

Det er ikke alle de unge piger, der anmelder en voldtægt. I disse tilfælde er politiet ikke blandet ind i det, men pigerne får tilbudt psykologisk behandling under alle omstændigheder.

"Hvordan oplever du, det påvirker en pige at blive voldtaget?"

"Ofte hører vi, at det kan være re-traumatiserende for den unge at skulle genfortælle præcist i detaljer, hvad der er sket... de kan have svært ved at huske det eller helt forstå, hvad der er sket. De kan have været alkoholpåvirkede, eller så omtågede at deres erindring ikke er fuldkommen, og de kan ofte sidde med opfattelsen af ikke helt at blive troet på. Visitationen og behandlingen af voldtægten kan være svær at komme overens med, idet det er vanskeligt at have med politiets eller systemets fordømmelse at gøre... mistillid til hvad de siger, troværdigheden i deres udsagn betvivles, deres selvværdsfølelse kompromitteres, og deres tro på styring af eget liv er forbigående ude af funktion.

De føler sig beskidte, hjælpeløse og håbløse - og de kan reagere med alvorligere suicidaltanker og selvmordsforsøg, selvforringende tankegange og en fundamental mistillid til omverdenen og nærmeste omsorgspersoner såsom forældre, bedste veninder og eventuelle kærester."

"De er på den ene side så unge, at de ikke til fulde forstår det seksuelle overgreb, men samtidig er deres forsvarsmekanismer ikke tilstrækkeligt udviklede til, at de kan forsvare sig mod egne og andres reaktioner, og det behøver de hjælp og støtte til."

"Det kan umiddelbart været et godt for dem, at de er så unge, da deres udviklingsmuligheder og udviklingspotentiale er så gode, at de kan komme over traumet ved hjælp af behandlingen. Men hvis ikke de kommer i behandling og får den tilstrækkelige støtte og hjælp, kan der være psykiske mén, som kan bevirke, at de senere hen i livet får vanskeligheder med eget selvværd og samlivsproblemer. Vi ved fra forskning af voksne voldtægts ofre, at det kan være svært invaliderende at gå med disse problemer alene og måske aldrig få den tilstrækkelige hjælp."

"De piger, der i forvejen er i en eller anden form for identitetskrise, får denne forstærket."

Egen rolle

"Hvad er din rolle i pigernes behandlingsforløb?"

"Som terapeut er det min rolle at være 'konduktør' dvs. at sætte rammerne og strukturen omkring terapiforløbet. Sikre tryghed – at den unge kan komme til behandlingen. Eventuelt kan blive fulgt eller ledsaget og/eller afhentet. Det var noget, vi ikke tænkte så meget over i starten, men det har vist sig, at det har stor betydning for den unges mulighed for at deltage."

Fra interviewene med pigerne og forældrene ved vi, at stor set alle pigerne blev kørt til terapien og hentet igen af enten far eller mor. Flere af forældrene sad hver gang og ventede på deres datter, i de to timer forløbet varede.

"Min rolle som terapeut er at være lyttende og tolkende, samt rådgivende omkring konkrete spørgsmål, til det behandlende retsmæssige system eller andre instanser, f.eks. socialforvaltningen."

"Hvordan tror du, det er hjælpsomt for pigerne, at du er til stede i gruppen og hjælper dem?"

"Jeg tror, at min rolle som lyttende og facilitator for netop at tale om det svære og sætte ord på, hvad der føles kaotisk og uoverskueligt, forhåbentlig kan være med til at hjælpe nogen af disse unge igennem forløbet på en god og støttende måde. Det at være til stede hele tiden og hver gang samme tid og sted giver en tryghed for de unge."

"Terapeuterne har en vigtig rolle især for de piger, der i forvejen har et lidt spinkelt netværk og for de piger, hvis forældre måske har reageret uhensigtsmæssigt eller ikke helt formår at støtte tilstrækkeligt. Derfor har det også i enkelte tilfælde været nødvendigt at supplere gruppebehandlingen med individuel behandling."

"Hvilke kompetencer skal terapeuterne have for at give pigerne det bedst mulige forløb?"

De to terapeuter er meget forskellige som både mennesker og terapeuter, hvilket både de selv og pigerne giver udtryk for. Dette har betydning for, hvilke muligheder de unge piger har for at spejle sig i netop forskellige voksne kvinder.

"Terapeuterne skal besidde rummelighed og tydelighed, være autentiske og til stede..

Det vil sige, også når og hvis konflikter gruppemedlemmer imellem må opstå, eller hvis et gruppemedlem bryder sammen og har svært ved at

bære enten sig selv eller høre de andres traumer.. så skal vi (terapeuter) tage det overordnede ansvar for gruppens virke samtidig med at muliggøre, at gruppen og den enkelte selv tager styring på eget liv ved helt ned i detaljer at have været med til at beslutte regler og rammer for gruppen."

"Hvordan vil du gerne have, at pigerne skal opleve terapiforløbet?"

"Jeg håber, at forløbet opleves som noget positivt, men ved, at det også opleves som hårdt og noget de helst ville undvære, idet det kan være smertefuldt at blive mindet om voldtægten ved at skulle komme i behandling. Men de oplever at kunne tale om voldtægten på en måde, så der er afstand til det og er kommet igennem den erkendelsesproces og den tid, det tager at heles og blive sig selv igen – uden angst, skam og skyldfølelser ... at turde være i verdenen igen og reinvestere energi i andre interesser og aktiviteter."

"Jeg vil gerne have, at de ser tilbage på det som en meget voldsom hændelse – og at de ser og har håb for fremtiden."

"Hvordan forholder forældrene sig til situationen?"

Både forældrene selv, pigerne og terapeuterne giver udtryk for, at de fleste af forældrene bliver meget forskrækkede, kede af det og udtrykker stort behov for at få mere hjælp til både sig selv og til at kunne støtte den unge bedre, end det er muligt inden for de eksisterende rammer.

"Gruppen af piger er kendetegnet ved unge midt i eksistenskrisen mellem at være barn og voksen ... en konflikt som synes at forværres af voldtægten... ved enten at forældrene ikke længere kan stole på deres datter og have tillid til hende, eller at de har svært ved at tackle egen krisereaktion over det skete, og det kommer så til at fylde mere end tanken og omsorgen for den unge...."

"Hvordan bliver forældrene inddraget i behandlingsforløbet?"

"Hvordan skal samarbejdet tilrettelægges, så det bliver mest muligt hjælpsomt for forældrene?"

Forældrene bliver kun ganske lidt inddraget i behandlingsforløbet, der udelukkende er målrettet de unge piger. Enkelte forældre har dog ringet til terapeuterne i særlige tilfælde, men det lægges der ikke op til som en del af forløbet.

Evaluators analyse og vurdering

Begge terapeuter udtrykker (også) ønske om, at forældrene burde have tilbud om mere hjælp, end det kan lade sig gøre at give inden for de eksisterende muligheder. Både i forhold til forældrenes egen krise, men også i forhold til at kunne støtte deres døtre i at komme videre efter overgrebet.

Terapeuterne har kontakt med de forældre, der selv ringer til dem. Men omfanget af denne kontakt er ikke særlig stor, og der lægges ikke op til et egentligt behandlingstilbud til disse. Men det bør være et tilbud.

Samarbejde mellem instanser

"Hvilken rolle har lægerne i forløbet?"

Lægerne har en helt klinisk rolle, idet de undersøger og behandler pigerne for eventuelle fysiske skader, tager blodprøver og følger op på disse, blandt andet i forbindelse med eventuel HIV-testning. Endelig sikrer de spor til en evt. senere retssag.

"Hvilken rolle har politiet?"

Politiet har rollen at tage imod anmeldelserne og afhøre pigerne, samt sikre at pigerne kommer i 'de rette hænder' efter voldtægten, det vil sige på hospital, eventuelt på Center for Voldtægtsofre, hvis overgrebet er foregået i København eller nærmeste omegn.

Der er stor forskel på, hvordan politiet håndterer denne type af sager, alt efter hvilken politimand, politikreds og lokalstation, der er tale om. Nogle af pigerne – og forældrene – har følt sig godt behandlet og hjulpet kompetent videre af politiet, og andre taler meget negativt om deres oplevelse med politiet.

"Hvilken rolle har de sociale myndigheder?"

Lovgivningen tilsiger, at de sociale myndigheder skal underrettes, når en mindreårig udsættes for et alvorligt overgreb. Pigen og forældrene skal tilbydes hjælp og bistand, og når børn under 15 år afhøres, skal en sagsbehandler fra kommunen deltage.

Dette sker langt fra i alle tilfælde. Erfaringsmæssigt er der store forskelle fra lokal-kontor til lokalkontor og fra kommune til kommune i forhold til, hvordan de sociale myndigheder 'vælger' at gå ind i denne type af sager.

Kun få af de interviewede piger og forældre har haft kontakt med deres sagsbehandler eller på anden vis fået hjælp fra kommunen i denne svære situation efter en voldtægt.

"Hvilken rolle har retsvæsenet?"

'Center for Voldtægtsofre' har tæt og god kontakt til de bistandsadvokater, der kommer i forbindelse med pigerne og sagerne der. Restvæsenet kræver ofte udarbejdelse af erklæringer efter undersøgelsen og behandlingen af pigerne, hvis der skal indledes en retssag. Centrets personale er til rådighed i forhold til afvejning af spørgsmålet om anmeldelse, men går ikke ind og råder til, hvad der skal besluttes. Det er udelukkende pigerne selv og deres forældre, der afgør, hvorvidt de vil anmelde overgrebet. I de fleste tilfælde anbefales de at anmelde den. I visse tilfælde fører anmeldelsen ikke til en sigtelse, mens der i andre tilfælde kan versere en længerevarende retssag.

"På hvilken måde samarbejder de forskellige instanser?"

"På hvilke områder kunne samarbejdet intensiveres udbyttet for de unge piger?"

Center for Voldtægtsofre og Teamet for Seksuelt Misbrugte børn er organisatoriske ikke ens opbygget og har forskellige procedurer at arbejde efter

Derfor er det ikke en ensartet måde, de forskellige instanser samarbejder på.

Men der er tale om dels instanser internt i systemet og dels mellem systemerne, der skal kunne samarbejde, og der er efter terapeuterne udsagn brug for *'noget med klarere retningslinier og tydeligere kompetencefordelinger på de indre linier'* uden at dette dog konkretiseres nærmere.

Det er imidlertid ikke denne rapports ærinde at undersøge disse felter eller komme med gode råd eller anbefalinger på dette område, hvorfor det ikke gøres til genstand for yderligere uddybning.

Evaluators analyse og vurdering

De to terapeuter har en klarere oplevelse af sammenhæng mellem de forskellige instansers måde at arbejde på end både pigerne og forældrene havde. De er naturligvis inde i de forskellige lovgivninger, der hidrører området, og har tæt kontakt og godt samarbejde med forskellige myndigheder i forhold til det formelle sagsarbejde. Men de udtrykker begge ønske om, at der både internt i eget system og eksternt mellem de forskellige myndigheder udarbejdes klarere retningslinier for opgave- og kompetencefordeling i denne type af sager.

"Sig noget om succeskriteriet for gruppeterapien."

Disse citater er psykologernes udsagn:

"At traumet ikke fylder i hverdagen – at det er blevet bearbejdet"

"At de unge har genoptaget daglige normale aktiviteter"

"At de har fået genopbygget grænsesætningen, så de fremover kan forebygge lignede situationer – og have fået større bevidsthed om egen og andres (seksual-) adfærd".

"At sætte egne grænser for seksualitet og seksuelt samvær med det andet køn"

"Måske at de unge har fået en større bevidsthed og viden om alkoholforbruget og dets konsekvenser"

"Er den unge er kommet styrket og hel ud af den traumatiserede hændelse"

"At de har spejlet sig i andre og dermed modvirket isolationsfølelsen"

"At deres udviklingspsykologiske proces fortsat er sikret ved...."

Evaluators analyse og vurdering

Ved at sammenligne psykologernes succeskriterier for gruppeterapien med projektets oprindelige formål med gruppebehandlingen (se s. 3 i denne evalueringsrapport), er der tæt sammenfald. Og hvis vi sammenligner både de unges og forældrenes udsagn om udbyttet af gruppeterapien med ovenstående, er der ligeledes et så tæt sammenfald, at de vigtigste formål med gruppebehandlingen synes indfriet og målene herved nået.

Det er for de fleste piger lykkedes

- at få almengjort overgrebet ved hjælp af spejlingsprocesser med hinanden
- at få modvirket isolationsfølelsen og skabe mulighed for sociale relationer
- at få genopbygget personlig styring og kontrol
- at få belyst de særlige psykologiske mekanismer vedrørende seksuelle overgreb på unge
- at få belyst reaktioner på følgehændelser

På spørgsmålet om:

"Kan man ved hjælp af gruppebehandling forebygge følgevirkninger af voldtægt?"

kan man kun gisne, da det ikke er muligt på baggrund af denne evaluering at svare ja eller nej til dette. Men gisningerne går på – overvejende bygget på de unges og forældrenes udsagn – at følgevirkninger af voldtægt kan forebygges eller i hvert fald minimeres ved hjælp af adækvat gruppeterapeutisk behandling. (Mere uddybende herom i afsnit IV: Sammenfatningen)

De der takkede nej til tilbuddet

”Ved I noget om, hvem der afslog tilbuddet om gruppeterapi, og hvilke overvejelser, der lå bag afslaget?”

”En del, fordi de har et godt netværk – og andre fordi de er bange for ‘at blive kikket på’. Vi har haft ca. 42 i behandling i alt ud af den totale gruppe (af voldtægtsofre) på 267 unge piger i aldersgruppen 13 – 16 år.”

”Størstedelen af de unge, vi har haft i gruppen, er almindelige unge – men enkelte fra gruppen har vi måttet viderehenvise til psykiatrisk regi.”

”Nogle af de unge (der gik i gruppen), er fra brudte familier, hvor de i forvejen er overladt til at tage vare på sig selv – også mere end hvad godt og hensigtsmæssigt er for deres alder ... men i de fleste tilfælde er der tale om almindelige piger...”

”Hvad ville I evt. ændre, og ville I foretage ændringer i succeskriterierne i kommende gruppebehandlingsforløb?”

”Gruppebehandling som tilbud efter voldtægt er eminent – måske skulle man overveje hyppigere seancer og et lidt kortere forløb. 8 i gruppen er mange, 5 – 6 er bedre.”

Evaluators analyse og vurdering

Der er ikke foretaget systematisk registrering af de unge piger, der fik tilbuddet, men som takkede nej. Ej heller om gruppen af piger, der modtog tilbuddet, repræsenterer bestemte målgrupper. Det kunne være brugbart med en sådan præcis registrering i et eventuelt videre forløb, så der kan indsamles mere viden på området vedrørende begge grupper.

4. Interviews med den sygeplejerske og gynækolog, der foretager visitationen

Visitationen til videre behandling i Center for Voldtægtsofre på Rigshospitalet foretages af en sygeplejerske og en læge, der fungerer som akut beredskab for hele Østdanmark. Når en ung pige bliver bragt ind af politiet eller selv henvender sig her, foregår den første somatiske undersøgelse og behandling hyppigst ved disse to i centret.

Det seksuelle overgreb

"Hvad er din rolle i et forløb med en ung pige, der er blevet voldtaget?"

Lægen og sygeplejersken fungerer som et team med hver sin rolle og faste opgaver. Begge deltager om muligt i akutsamtalen.

Det første pigens bliver tilbudt er denne akutsamtale, lige når hun kommer. Nogen gange kommer hun alene, andre gange medbringer hun en støtteperson.

Formålet med denne samtale er - efter at have skabt tryghed og givet omsorg til pigens, der forståeligt nok er i en meget utryk situation - at lægge op til hurtigt at få foretaget den nødvendige somatisk undersøgelse og behandling. Det vil sige undersøgelse af hele kroppen og en gynækologisk undersøgelse. Og ved behov iværksættelse af behandling af fysiske skader, nødprævention, forebyggende antibiotikabehandling, vaccination mod leverbetændelse. I enkelte tilfælde iværksættes forebyggende behandling mod HIV-infektion.

Det kan være vanskeligt at gennemføre en undersøgelse på grund af pigens tilstand, derfor er det meget vigtigt med en fast rutine og procedure, der følges.

Undersøgelsen varetages af en gynækolog eller af en retsmediciner.

Dette både af hensyn til, at pigens kan have behov for lægelig behandling, men også for at sikre eventuelle spor til brug i den videre retssag.

På baggrund af ovenstående tages der stilling til, hvorvidt pigens skal have tilbud om indlæggelse eller eventuelt viderehenvises til anden behandling.

Akutberedskabet har ud over omsorg for og undersøgelse og behandling af pigens også til opgave at udfylde registreringsskemaer til blandt andet forskningsdatabasen, samt notere hændelsesforløbet ned. Efter undersøgelsen tilbydes hun et brusebad, mad og drikke samt rent tøj.

Først efter at pigens er blevet undersøgt og behandlet på centret, foretages en grundigere politiafhøring, hvis overgrebet er anmeldt.

Visitationen

"Fortæl hvordan systemet fungerer, fra en pige er blevet voldtaget, og til hun af dig sendes videre i systemet."

Efter den akutte undersøgelse og behandling får alle pigerne en tid til visitationssamtale den førstkomende hverdag.

En del af pigerne medbringer forældre eller en anden støtteperson, for eksempel en pædagog til denne samtale. Målet med denne samtale er at få vurderet, hvordan pigens nu har det for at sikre det bedste efterforløb for den enkelte unge. Psykologen deltager ikke i denne samtale.

De unge, der er under 15 år, visiteres de til børneafdelingen, hvor de vil foretage opfølgningen og eventuelt tilbyde samtale med deres psykolog.

Alle på 15 år og derover bliver tilbudt samtale med psykolog. Nogle unge går allerede i behandling og er glade for den psykolog, de kender i forvejen og ønsker derfor ikke samtale med centrets psykolog. Nogle unge vil slet ikke til psykolog.

De piger, der ønsker en samtale med centrets psykolog bliver ikke direkte visiteret til psykologbehandling i gruppen, men 'blot' til psykolog.

Denne tager først efterfølgende i en samtale med den unge stilling til, hvorvidt den unge skal have tilbudt individuel terapi, gruppen eller eventuelt begge dele eller eventuelt skal have et helt andet hjælpetilbud

Gynækologens og sygeplejerskens videre opgave består udelukkende i den helbredsmaessige opfølgning. Efter 14 dage tilbydes kontrol med gynækologisk undersøgelse og vaccination. Igen tilbud om vaccination og blodprøvekontrol efter en måned

med måske vaccination. Efter tre måneder er der kontrol med afsluttende blodprøve for HIV og leverbetændelse. Herefter ophører gynækologens og sygeplejerskens rutiner og kontakter til den unge.

"Hvilke tanker gør du dig om tilbuddet om gruppeterapi for unge, der har været udsat for voldtægt?"

Projektet med gruppebehandlingen er ikke noget de to, der foretager visitationen, er en del af. De to medarbejdere har læst om det, men ved ellers ikke meget om, hvad det indebærer, og hvordan det forløber for pigerne.

"Jeg har set beskrivelsen af projektet. Men ved ellers ikke noget om det, pigerne oplever. Når de (pigerne) kommer i gruppen, er der kun kortvarig kontakt til gynækolog og sygeplejerske. Det ville være godt med en tilbagemelding til os. Det står ikke i journalerne, om de går i gruppen, hvilket kan give anledning til lidt undren."

"Vi mangler en viden om, hvem der kommer i gruppeforløb, og hvem der kommer i enkeltterapi. Det ville være godt, hvis vi allerede i akutsamtalen kunne nævnte gruppen, og at vi vidste, om der er pladser i den."

"Nævn de fordele og ulemper du oplever ved de gældende visitationskriterier."

Det er som nævnt ovenfor ikke de to i visitationen, der tages stilling til, hvilken form for psykologisk behandling den unge får tilbudt. Dette foregår nærmere ved, at de to psykologer efterfølgende i samtaler med de unge piger vurderer, hvorvidt de ville kunne profitere af individuel terapi, gruppen, begge dele eller ikke (ønsker) nogen psykologbehandling.

"Det er fint med den arbejdsdeling, vi har. Hvis vi skulle mere ind i dette, bliver det for kompliceret. Vi ved for lidt om behandlingen. Men det kunne være godt at vide noget mere."

"Det ville være rart at være opdateret på den psykologiske behandling, når de kommer til undersøgelse (tre måneder efter)."

Der udtrykkes også fra de to, der foretager visitationen, et ønske om mere viden om de psykologiske behandlingsmetoder, hvordan terapien foregår, og om psykologernes refleksioner over og mål med behandlingen.

"Vi kunne lære noget, hvis vi fik en tilbagemelding på, hvem der gik i gruppen og hvordan det efterfølgende går dem. Også gerne en tilbagemelding fra forældrene."

Samarbejde

"Hvordan oplever du samarbejdet mellem de forskellige professionelle instanser?"

"Brugerne oplever, at der gives et integreret tilbud. Så længe vi personligt og fagligt har et fælles rum, betyder det ikke så meget hvem, der har ledelsen."

Evaluators analyse og vurdering

Der er ingen tvivl om, at der både er travlt hos de læger og sygeplejersker, der foretager visitationen og hos psykologerne, og at det derfor kan være svært på grund af tidsnød at få et systematisk samarbejde i gang mellem disse faggrupper. Men det kunne utvivlsomt være værdifuldt for udviklingen af dette samarbejde, hvis psykologen kunne få tid og mulighed for at deltage i (nogle af) akutsamtalerne i visitationen.

De to der foretager visitationen udtrykker også ønsker om at få nogle tilbagemeldinger på, hvordan det går (nogen af) pigerne. Dette ønske er meget forståeligt både ud fra et alment menneskeligt behov, men også ud fra et professionelt ønske om fagligt at blive holdt orienteret, så læringen af sagsbehandlingen kan blive videreført og opsamlet i de forskellige systemer.

IV Sammenfatning med gode råd og anbefalinger til rekvirenterne

Formålet med denne evaluering er som beskrevet i starten af rapporten:

- dels at vurdere gruppeterapiens egnethed til behandling af unge voldtægts ofre og
- dels at afdække behovet for, hvilken støtte og behandling forældre eller andre nære pårørende til unge voldtægts ofre kan have i forbindelse med voldtægten.

Hvorvidt formålet med gruppebehandlingen er tilgodeset, og målene med selve projektet er nået er det ikke denne evalueringsrapports opgave at vurdere.

Det indsamlede datamateriale fra interviewene giver imidlertid nogle bud til belysning af dette, hvorfor der kort først vil blive redegjort herfor i dette afsnit.

Derefter vil evalueringens konklusioner blive sammenfattet, og til sidst bringes nogle råd og anbefalinger i forhold til det videre forløb.

- Med afsæt i de unge pigers og forældrenes udsagn kan man godt udlede, at gruppebehandlingen opfylder sit formål med at alment gøre overgrebet.

Mange af pigerne udtrykker netop, at de via gruppen blev opmærksomme på, at de ikke var *'den eneste der har det sådan'* eller var *'unormal'* eller *'underlig'*.

Denne almentgørelse er både med til at modvirke følelsen af ensomhed og kan skabe mulighed for indgåelse i (nye) sociale relationer. Samtidig belyser gruppeforløbet reaktioner på følgehændelser for den enkelte ved, at hun erfarer, at der er piger, der (også tidsmæssigt) er længere fremme i processen end hun selv, og som giver udtryk for at have fået det bedre.

- Derved er gruppebehandlingen, og den naturlige *'spejlingsproces'* der er indbygget i denne, med til at hjælpe den unge videre i sit eget liv – og det formentlig med færre negative følgevirkninger end uden gruppebehandlingen.

Mange af pigerne udtrykker selv, at de *'har fået det meget bedre'* efter at have gået i gruppen, eller *'jeg kunne godt mærke, at når der gik for lang tid i mellem jeg kom der, så fik jeg det dårligere igen.'*

Som det fremgår af det foregående afsnit, er der både fra de interviewede unge piger og deres forældre store lovord om tilbuddet om gruppeterapi umiddelbart efter det seksuelle overgreb. Det er en meget voldsom både psykisk og social begivenhed at blive udsat for voldtægt eller voldtægtsforsøg. Selvfølgelig særligt for pigen selv, men også for hendes forældre og andre i den nærmeste familie, samt venner/veninder. Det tager meget lang tid at *'komme videre i sit liv'* for den enkelte unge, både med, men især hvis der ikke tilbydes, kvalificeret behandling.

- Gruppeterapien har vist sig yderst velegnet som behandlingstilbud til de unge voldtægts ofre, og der kan gisnes kvalificeret om, at mange af pigerne ville være betydeligt længere om at restituere sig psykisk, hvis de ikke havde haft dette tilbud. Men gruppeterapien må ikke erstatte muligheden for at få individuel terapi.
- Flere af både pigerne og forældrene udtrykker, at der både skal være tilbud om såvel individuel terapi som gruppeterapi, da det er forskellige ting, der fokuseres på og kan arbejdes med i de to former for behandling. Og nogle af pigerne har klart behov for begge dele.

- Der er tilsyneladende ikke nogen problemer for deltagerne med aldersspredningen for gruppens medlemmer på mellem 13 og 16 (17) år.
- Alle – både piger og forældre - udtrykker samstemmende stor tillid til terapeuterne, og det er helt i orden og *'giver mening'*, at der er de 'regler', der er.
- Stedet, tiden og intervallet mellem seancerne er tilsyneladende i orden efter deltagernes mening. Dog er muligheden for kortere forløb med mindre interval (end 14 dage) mellem gangene nævnt som et muligt ønske.
- Et meget stort problem, som nævnes af alle 4 fokusgrupper, er den manglende mulighed for hjælp til forældrene.

Og dette

- både i forhold til selv at kunne få bearbejdet den krise og sorg, det er for forældre, at ens datter er blevet voldtaget, men også
- for at få hjælp til at kunne støtte datteren i bearbejdningen af overgrebet.
- Ud over forældrene bliver også evt. søskende berørt, når ens større eller mindre søster udsættes for voldtægt. Et forældrepar nævner specifikt behovet for hjælp til (at hjælpe) mindre søskende.

Anbefalinger

På baggrund af ovenstående kan UFC Børn og Unge give følgende anbefalinger, som vil kræve at der fortsat afsættes resurser til at hjælpe både de unge voldtægtsofre og deres forældre intensivt.

Men da vurderingen er, at denne hjælp på sigt vil minimere risikoen for recidiv og formentlig også langtidsskadevirkninger, er det evaluators vurdering, at disse resurser er meget vel anvendt:

1. Tilbuddet om psykologisk gruppebehandling bør fortsætte som behandling for nuværende og fremtidige unge voldtægtsofre, fordi det har vist sig yderst brugbart og værdifuldt for de interviewede unge.
2. En gruppe må ikke blive for stor, dvs. et skønnet optimalt deltagerantal er 6-7 piger, da alle skal have mulighed for at komme på banen hver gang.
3. Det kan være en fordel, at dele pigerne op i 2 grupper efter alder. De yngste mellem 13 – 15 år kunne tilbydes behandling lidt mere intensivt, dvs. med kortere intervaller (end 14 dage). Dette er primært en overvejelse, der udspringer af interviewene med terapeuterne.
4. Muligheden for samtidig individuel behandling skal fortsat være til stede, fordi de to vidt forskellige behandlingstilbud tilgodeser forskellige behov. Flere af pigerne har netop behov for de to forskellige behandlinger samtidig.
5. Der er stort behov for korterevarende (gruppe-) tilbud til forældrene. Dette kan enten være i form af et egentligt gruppetilbud og/eller tilbud om individuelle behandlinger parallelt med datterens.
6. Psykologerne, der behandler pigerne, kan med fordel afsætte (mere) tid til at tale med forældrene – evt. sammen med pigerne, idet nogle af forældrene til især de yngste af pigerne har udtrykt ønsker herom.

7. Der bør sikres en ordentlig og tydelig afslutning på forløbet – både af hensyn til den enkelte pige og til resten af gruppen.
8. Det anbefales at tydeliggøre 'kontrakten' med forløbet for de unge piger, så de bliver mere klar over de rammer, omstændighederne, formål og mål, der er med terapien.
9. Visitationen bør informeres mere om gruppetilbuddet – både om selve tilbuddet, men også tilbagemeldinger om de enkelte pigers udbytte. Dette vil indebære, at der afsættes mere tid til samarbejde mellem psykologerne og visitationen.
10. Der bør udvikles og gives mere information om behandlingen til de øvrige instanser (politi, socialforvaltning, skole og øvrige myndigheder).
11. De sociale myndigheder bør gå mere ind og støtte og følge op på pigen og familien efter en voldtægt.
12. Der kunne eventuelt afholdes en temadag for myndigheder, fagpersoner og andre interesserede. Derved kunne den viden og de erfaringer, som denne evaluering har frembragt, blive almen- og offentliggjorte.

Afrunding

Opgaven for UFC Børn og Unge med denne evaluering har været gennem 23 individuelle interview at indsamle data og videregive informationer fra repræsentanter fra de fire fokusgrupper, nemlig de unge piger, deres forældre, terapeuterne, samt de to, der foretager visitationen, der alle har været en del af projektet om gruppebehandlingen af unge voldtægtsofre.

Disse informationer har peget på nogle væsentlige forhold og områder, som er mundet ud i ovenstående anbefalinger og gode råd fra UFC Børn og Unges side til de myndigheder, der skal beslutte, hvorvidt projektet eventuelt videreføres.

Vi er imidlertid ikke tvivl om, at et sådan tilbud har sin berettigelse og håber derfor, at denne evalueringsrapport gør det muligt at træffe en positiv beslutning om at finde midler til fortsat at kunne tilbyde psykologisk gruppebehandling af unge piger, der også - desværre - fremover udsættes for voldtægt eller voldtægtsforsøg.

*Cand. pæd. psyk.
Birgit Bruun, konsulent*

*UFC Børn og Unge
April 2006*

Til

København d. 23/10-2005

Kære

Tak fordi I har sagt ja til at deltage i et interview.
Vi har aftalt tid med jer

tirsdag d. 1/11 kl. 15 her på UFC.

Vi har afsat en god times tid pr. interview.

Formålet med interviewene er at finde ud af, hvordan gruppeterapiforløbet på Rigshospitalet har været brugbart for dig/ jer, så der fremover kan sikres den bedst mulige behandling fremover for andre unge i samme situation og deres pårørende.

Vi kommer i interviewet ikke ind på selve baggrunden for, at der har været iværksat gruppeterapi som behandling.

Hvis I alligevel skulle blive forhindret i at komme til den aftalt tid – eller bliver forsinket, vil vi meget gerne have en opringning herom.

Venlig hilsen

BIRGIT BRUN - psykolog

Konsulent i

Udviklings- og Formidlingscenter
for Børn og Unge
Vesterbrogade 35A
1620 København V
Tlf.: 4830 0010
Mobil: 2552 8950
www.ufc-bu.dk
bbr@ufc-bu.dk

Kære forældre

I forbindelse med opfølgende interview med deltagere i gruppebehandling, vil vi også gerne indhente erfaringer fra forældre.

Vi vil derfor spørge dig/Jer, om du/I vil stille jer til rådighed for et interview med Udviklings- og formidlingscenter, Børn og Unge.

Interviewet vil omhandle en række spørgsmål om gruppebehandling og om, hvad man som pårørende kunne foreslå til forbedring af de tilbud, der gives.

Formålet med undersøgelsen er at forbedre behandlingsindsats og fremtidige tiltag.

Interviewet vil blive foretaget af enten Centersoucheff Ida Flachs eller psykolog Birgit Bruun i Udviklings- og formidlingscentrets lokaler, Vesterbrogade 35A, 1620 København V.

Interviewet vil blive optaget på bånd, som gives til os, og det materiale, der indsamles vil indgå i anonymiseret form i en efterfølgende publikation.

Når vi har fået din/ jeres tilsagn til at deltage vil Udviklings-og Formidlingscentret Børn og Unge indkalde jer til interviewet.

Med Venlig hilsen

Birgitte Jørgensen og Annalise Rust, Rigshospitalet

Kære _____

Du har deltaget i gruppebehandling på Rigshospitalet.

Vi kontakter dig nu, fordi vi er i gang med en opfølgning i forhold til dem, der har været i gruppen.

Opfølgningen gennemføres som interview af ca. en times varighed, som vi håber, at du har mulighed for at deltage i.

I interviewet vil du blandt andet blive spurgt om, hvordan det har været for dig at være i gruppen.

Formålet er at sikre den bedst mulige behandling, så det forbedres eller ændres i forhold til det, der er brug for.

Af hensyn til at undersøgelsen kan være så neutral som mulig, vil interviewene blive foretaget af Udviklings- og Formidlingscentret for Børn og Unge (UFC). Vi har forinden talt med dem om, hvad vi kunne tænke os, de spurgte jer om.

Der vil på intet tidspunkt blive spurgt til selve baggrunden for, at du har været i behandling på Rigshospitalet.

Interviewet vil blive foretaget af enten Centersoucheff Ida Flachs eller psykolog Birgit Bruun i UFC's lokaler, Vesterbrogade 35A, 1620 København V.

Interviewet vil blive optaget på bånd, som gives til os. Det indsamlede materiale ^{der} indsamles vil indgå i anonymiseret form i en efterfølgende publikation.

Hvis du eller dine forældre har spørgsmål til denne skrivelse, er I velkomne til at ringe til os på tlf. 35 45 47 41.

Vi håber at du har tid og lyst til at deltage. Vi vil meget gerne have svarkuerten retur under alle omstændigheder, helst **senest 7. september 2005**.

Hvis du eller dine forældre har brug for at tale med os efter interviewet, er der naturligvis mulighed for det. I så fald kan I ringe på tlf. 3545 4741 (Annalise Rust) eller 35 45 39 84 (Birgitte Jørgensen).

Når vi har fået tilsagn om din deltagelse, vil UFC indkalde dig til interviewet. De økonomiske udgifter, der kan være i forbindelse med at deltage i interviewet, vil blive dækket.

Med Venlig hilsen

Annalise Rust, Psykolog

Birgitte Jørgensen, Psykolog

Samtykkeerklæring til forældremyndighed angående deltagelse i interview ved Udvikling- og Formidlingscenter Børn og Unge.

Interviewet drejer sig om en opfølgende undersøgelse i forhold til dem, der har deltaget i gruppebehandling på Røgshospitalet ved psykologerne Birgitte Jørgensen og Annalise Rust.

1. Jeg giver hermed samtykke til, at mit barn deltager i et interview i forbindelse med undersøgelsen.
2. Jeg er indforstået med, at interviewet i anonymiseret og redigeret form vil indgå i efterfølgende publikationer.

Det er til enhver tid muligt for mig at trække mit tilsagn tilbage.

Navn forældre _____

Navn den unge _____

Adresse _____

Postnr. _____

Tlf. nr. _____

Mobil _____

Dato og underskrift _____

SVARBLANKET

VEDR. INTERVIEW MED UDVIKLINGS- OG FORMIDLINGS-CENTER BØRN OG UNGE

Ja jeg/ vi vil gerne deltage i interview og må gerne kontaktes _____ (sæt x)

Nej, jeg/ vi ønsker ikke at deltage i interview _____ (sæt x)

(begrund gerne hvorfor) fordi _____

Navn forældre _____

Navn den unge _____

Adresse _____

Postnr.: _____

tlf. nr. _____

mobil nr. _____

Dato og forældres underskrift _____